

**Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta**

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Role asistenta pedagoga při procesu inkluzivního
vzdělávání na základní škole s ohledem na dosažené
vzdělání asistenta pedagoga

Pavλίna Berčíková

Vedoucí práce: Mgr. Petra Jurkovičová, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce Mgr. Petry Jurkovičové, Ph.D. a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 20. 4. 2022

Podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména mé vedoucí práce, paní Mgr. Petře Jurkovičové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce. Taktéž ji děkuji za poskytnutí připomínek a cenných rad při zpracování této práce, děkuji za trpělivost a vstřícnost. Velké poděkování patří mé dobré známé paní PhDr. Marii Zvoníčkové za neustálou motivaci a inspiraci při nejtěžších chvílích a beznaději. Děkuji také mé sestře Renátě, rodině, partnerovi a blízkým, kteří mě během celého studia podporovali. V poslední řadě děkuji všem asistentkám pedagoga, bez jejichž ochoty a pomoci by má práce nemohla vzniknout.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Pavčina Berčiková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Petra Jurkovičová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Role asistenta pedagoga při procesu inkluzivního vzdělávání na základní škole s ohledem na dosažené vzdělání asistenta pedagoga
Název v angličtině:	The role of a teaching assistant in the process of inclusive education at primary school with regard to the education of a teaching assistant
Anotace práce:	<p>Tato diplomová práce se zabývá rolí asistenta pedagoga při procesu inkluzivního vzdělávání na základní škole s ohledem na jeho dosažené vzdělání. V úvodu je vymezena charakteristika pojmů jako je integrace, inkluze, podpůrná opatření, osobní a pedagogický asistent. Dále jsou popsány kapitoly o asistentovi pedagoga, jeho náplni práce, vzdělání, taky historie, či spolupráce s rodiči, pedagogem a žákem. V závěrečné kapitole věnujeme pozornost žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.</p> <p>V závěru je popsán výzkum a cíl práce. Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, zda je míra dosaženého vzdělání pro samotného asistenta pedagoga dostačující. V rámci výzkumného šetření byly použity metody kvalitativního výzkumu, kdy byl uskutečněn rozhovor. Cílovou skupinu tvořilo 5 respondentek.</p>
Klíčová slova:	Asistent pedagoga, pedagog, žák, vzdělání, spolupráce.
Anotace v angličtině:	This diploma thesis deals with the role of the teaching assistant in the process of inclusive education at primary school with regards to his/her education. The introduction defines the characteristics of concepts such as integration, inclusion, support measures, personal and teaching assistant. Chapters about the

	<p>teacher's assistant, his/her job description, education, as well as the history or cooperation with parents, teachers and pupils are also described. In the final chapter, we focus on the students with special educational needs.</p> <p>Finally, the research and the aim of the work are described. The aim of the diploma thesis is to discover whether the level of achieved education is sufficient for the teaching assistants themselves. Within the research investigation, the methods of qualitative research were used, these are based on interviews. The target group was constituted by 5 respondents.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Teaching assistant, pedagogue, student, education, cooperation.
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1</p> <p>Příloha č. 2</p> <p>Příloha č. 3</p> <p>Příloha č. 4</p> <p>Příloha č. 5</p> <p>Příloha č. 6</p>
Rozsah práce:	76 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

OBSAH

1	ÚVOD.....	8
2	VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	10
2.1	Integrace.....	10
2.2	Inkluze	11
2.3	Podpůrná opatření	12
2.4	Osobní asistent.....	13
2.5	Individuální vzdělávací plán.....	14
3	ASISTENT PEDAGOGA	17
3.1	Vymezení pojmu asistent pedagoga	17
3.2	Historie profese asistenta pedagoga.....	17
3.3	Legislativní ukotvení	19
3.4	Vzdělání asistenta pedagoga.....	20
3.5	Další vzdělávání asistenta pedagoga	22
3.6	Náplň práce asistenta pedagoga	23
3.7	Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga	24
3.8	Osobnostní předpoklady a kompetence asistenta pedagoga	25
3.9	Platové ohodnocení.....	26
4	ASISTENT PEDAGOGA A SPOLUPRÁCE	29
4.1	Spolupráce asistenta pedagoga s žákem	30
4.2	Spolupráce asistenta pedagoga s rodičem	31
4.3	Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem.....	33
5	ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI.....	35
5.1	Žák se sluchovým postižením	36
5.2	Žák s vadami řeči	37
5.3	Žák s poruchou autistického spektra.....	38
5.4	Žák s poruchou pozornosti	39
5.5	Žák, jehož mateřským jazykem není čeština	39
6	PRAKTICKÁ ČÁST	40
6.1	Úvod	40
6.2	Charakteristika výzkumné metody.....	40
6.3	Typy otázek	42
6.4	Cíle výzkumu	42
6.5	Výzkumné otázky	43

6.6	Sběr dat	43
6.7	Výzkumný soubor a představení asistentek pedagoga.....	43
6.8	Analytická část.....	46
6.9	Interpretace získaných dat a výzkumné závěry	64
6.10	Hlavní cíl výzkumu:	68
7	ZÁVĚR	70
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
9	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	74
10	SEZNAM PŘÍLOH.....	76

1 Úvod

Téma diplomové práce je do jisté míry ovlivněno mou osobní zkušeností, kdy jsem jako asistentka pedagoga působila po dobu tří let na 1. stupni základní školy. Po tuto dobu jsem sbírala cenné zkušenosti a postřehy, jak ve spolupráci s dětmi, tak pedagogy či rodiči. Tudíž je mi toto téma velmi blízké a mohla jsem tak čerpat z vlastních zkušeností. Tuto profesi jsem mohla vykonávat díky absolvování kvalifikačního studia pedagogiky k výkonu činnosti asistenta pedagoga v délce rozsahu 80 vyučovacích hodin. Taktéž jsem přesvědčena o tom, že je téma zabývající se problematikou asistenta pedagoga stále aktuální a vyhledávané a je třeba zmínit, že lidé mají často odlišný pohled a různé názory na vykonávání této práce.

V současnosti je profese asistenta pedagoga brána jako jednotná. Jestliže asistent pedagoga pracuje s dětmi se zdravotním postižením nebo znevýhodněním či sociálním znevýhodněním, platí pro něj stejná legislativní norma (asistentpedagoga.cz, 2021, [online]).

Jelikož je mi toto téma velmi blízké, zajímalo mě, jak vnímají práci asistenta pedagoga ostatní lidé a jaký na to vedou názor. Ať už jsem se zeptala pedagogických pracovníků či osob mimo obor pedagogiky, názory byly velmi nejasné a odpovědi jedinců se značně lišily. Zajímavý postřeh jedné z dotazovaných osob zněl dle mého názoru poněkud negativně dost možná z osobní zkušenosti. Osoba se domnívá, že asistent pedagoga celý den pouze sedí vedle dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami, chystá dítěti pomůcky na hodinu, vytahuje psací potřeby z pouzdra, dbá na správnou a pravidelnou hygienu, listuje v sešitech či učebnicích, popřípadě našeptává, co má dítě právě udělat a v tom horším případě za něj činnosti sám vykonává.

Jiný názor na náplň práce asistenta pedagoga byl takový, že asistent pedagoga je učitelův sluha, který rozdává žákům potřebné materiály k dané hodině, sbírá sešity a učebnice, tiskne a kopíruje listy podle potřeby učitele, stříhá či laminuje dnes populární kartičky do hodin.

Zajímavý postřeh jedné z osob byl takový, že asistent pedagoga je ve třídě spíše ke škodě. Ruší a rozptyluje ostatní žáky při práci, poletuje po třídě nebo si zkracuje práci trávením na mobilu.

Taky jsem se setkala i s kladnými názory a to takovými, že asistent pedagoga podporuje žáka či žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a pomáhá učiteli zkvalitnit a zrealizovat výuku a vzdělávání žáků. Zkrátka je učiteli po ruce a vždy je ochoten udělat vše, co mu učitel poručí.

Tato diplomová práce se proto bude zabývat zejména kvalitou a přístupem práce jednotlivých asistentů pedagoga s vlivem na jejich dosažené vzdělání. Bude brán zřetel na rozdíly a konkrétní výsledky práce vzhledem k jejich dosaženému vzdělání. Cílem práce je zjistit, zda je míra dosaženého vzdělání pro samotného asistenta pedagoga dostačující, a to formou polostrukturovaných rozhovorů.

Diplomová práce se dělí na dvě části, přesněji na část teoretickou a praktickou. Teoretickou část jsme poté rozdělili na čtyři kapitoly. První kapitola teoretické části pojednává o vymezení základních pojmů jako je integrace, inkluze a co to jsou podpůrná opatření či individuální vzdělávací plán. Popíšeme také rozdíl mezi osobním a pedagogickým asistentem. V druhé kapitole se zabýváme problematikou asistenta pedagoga. Je zde definován samotný pojem asistent pedagoga, jeho dosažené vzdělání, taky kvalifikační a osobnostní předpoklady, historie profese asistenta pedagoga, legislativní ukotvení, náplň práce asistenta pedagoga a jeho platové ohodnocení. V třetí kapitole poukazujeme na fakt, jak asistent pedagoga spolupracuje s žákem, pedagogy či rodiči. V poslední kapitole teoretické části se věnujeme žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich rozdělením, charakteristikou a vymezením pojmu.

Praktická část obsahuje výzkumné šetření polostrukturovaných rozhovorů s pěti asistenty pedagoga (přesněji asistentkami pedagoga) různého věku a vzdělání, kteří se v současnosti věnují profesi asistenta pedagoga. Taktéž je definována charakteristika polostrukturovaného rozhovoru, cíle a otázky výzkumného šetření a následná interpretace získaných dat.

2 Vymezení základních pojmů

V této kapitole se budeme zabývat vymezením základních pojmů, aby bylo jasné, v jakém významu je v této diplomové práci používáme. Jedná se o pojmy integrace (integrované vzdělávání), inkluze, podpůrná opatření, osobní asistent či pojem individuální vzdělávací plán.

2.1 Integrace

Obecně samotné slovo integrace pochází z latinského slova „integer“ a z překladu vyplývá, že se jedná o „znovuvytvoření celku“ (Bartoňová, 2014). S integrací se můžeme setkávat v různých sférách našeho života, nejčastěji ve smyslu sjednocení, ucelení, splynutí, začlenění či zapojení (Uzlová, 2010). V mé diplomové práci používáme termín integrace ve smyslu začlenění/zapojení, a spíše než pojem integrace, používáme pojem integrované vzdělávání.

Integrace ve vzdělání má, co se týká terminologie, několik odlišností (Zilcher, Svoboda 2019). Pojem integrované vzdělávání můžeme rozumět způsob začlenění žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do běžných škol, přičemž cílem je umožnění společné empirie, a to i žákům s těžkými a trvalými zdravotními postiženími s jejich zdravými spolužáky, a zároveň brát zřetel na jejich specifické potřeby (Průcha, Walterová, Mareš in Tannenbergerová, 2016). V současných běžných školách se setkáváme se dvěma základními typy integrace. Je uváděno, že jsou oba typy jedním z vývojových stupňů inkluze. Jde o pojmy integrace individuální a integrace skupinová. Nyní si upřesníme, co jednotlivé pojmy znamenají a kde se s nimi můžeme setkat. Individuální integrace značí, jak probíhá vzdělávání žáka s postižením či žáka se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné základní škole mezi ostatními žáky v běžné třídě. Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo skupině, která je založená pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole (Tannenbergerová, 2016).

Přikláníme se k názoru, že ačkoliv se v literatuře setkáme s různými definicemi pojmu integrace, praxe by měla být taková, že budou všichni (integrovani) žáci

vyučování v běžných školách a třídách, které odpovídají jejich věku. Žákům a pedagogům by měla být udělena adekvátní podpora (Kendíková, 2016).

2.2 Inkluze

Pojem inkluze bývá do jisté míry definován různými charakteristikami a existuje celá řada definic a názorů na to, co skutečně inkluze či s ní spojené inkluzivní vzdělávání znamená. Spousta autorů se často neshoduje ve formulaci pojmu inkluze, a proto nelze s přesností definovat myšlenku autora prostým opisem (Zilcher, Svoboda, 2019).

Samotný pojem „inkluze“ pochází z latinského slova „inclusio, -onis, f.“ a v překladu znamená „přijetí“ (Hlušíková in Lechta, 2016). Když se vrátíme dávno do minulosti, setkáme se zde s kořeny inkluzivních myšlenek. Nicméně směr inkluzivního vzdělávání, který se podílí na realitě současných škol, je evidentní v euro-americkém prostředí v průběhu posledních dvaceti let. Pojmy inkluze a inkluzivní vzdělávání se začaly používat od té chvíle, kdy se uskutečnila konference v Salamance a to roku 1994 (Tannenbergerová, 2016). Inkluzivní pedagogika se snaží o otevřenou a individualizovanou podobu učebních procesů s ohledem na individuální schopnosti každého dítěte. K základním principům inkluzivního vzdělávání patří snaha umožnit všem dětem dosažení jejich vzdělávacího maxima při současném respektování jejich vzdělávacích potřeb. Je podstatné, aby bylo vzdělání umožněno všem žákům. (Hájková, Strnadová, 2010). Inkluzi považujeme za stav. V tomto stavu společnost akceptuje jedince s postižením a respektuje jeho právo na odlišnost. Společnost k těmto jedincům přistupuje rovnoprávně a spravedlivě. (Lechta in Michalík, 2010). Dle Uzlové (2010) se inkluze zajímá o soustředěnost na potřeby všech vzdělávaných a atmosféry ve škole. Důležitou roli inkluzivního vzdělávání hraje taky snaha umožnit všem dětem kvalitní vzdělání, a to bez ohledu na jejich schopnosti, individuální zvláštnosti, znevýhodnění či nadání. To je podstatou pro inkluzivní vzdělávání. Tudiž je pro inkluzi důležité prosazení individualizace výuky. Taky je třeba uvést pojmy jako je kooperace, komunikace či respektování jinakosti. Tyto pojmy úzce souvisí s inkluzí (Uzlová, 2010).

Pojem inkluze je zahrnut ve Slovníku speciálněpedagogické terminologie a je zde definován jako „*Proces, který se zaměřuje a reaguje na různorodost potřeb všech jedinců prostřednictvím zvýšení jejich participace na učení, kulturách a společenstvích a snížení jejich vyloučení v oblasti edukace. To zahrnuje změny a úpravy obsahu, přístupů, struktur a strategií, které vycházejí z jednotné vize, že společná edukace všech dětí bez rozdílů je povinností a zodpovědností celého systému.*“ (Kroupová a kol., 2016, s. 28).

Dle Ainscowa a Bootha (2007) má inkluze hned několik ukazatelů. Jedná se například o to, jaká je motivace a podpora žáků v tom, aby dosáhli úspěchu, zda si žáci vzájemně pomáhají, zda zaměstnanci školy dobře spolupracují, zda vztah mezi rodiči žáků a pedagogy je možné považovat za partnerský.

Inkluze bývá často chybně zaměňována s výše zmíněným pojmem integrace. Z tohoto důvodu je nutné si vymezit a vysvětlit odlišnosti mezi těmito dvěma pojmy. Jedním z hlavních rozdílů mezi inkluzí a integrací je ten, že do konceptu inkluzivní edukace spadá daleko širší populace, než jsou pouze žáci s nějakým druhem postižení či narušením. Chápeme-li smysl inkluze správně, školy by měly poskytovat přijetí všem dětem a neměly by brát ohled na fyzické, intelektuální, sociální, emocionální, jazykové a další podmínky a předpoklady. Nejenže by školy měly přijímat děti s postižením a narušením, ale například i děti nadané, děti ulice, pracující děti, děti z odlehklých oblastí nebo děti z lingvistických, etnických a kulturních menšin. (The Salamanca Statement in Lechta, 2016).

2.3 Podpůrná opatření

Dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy podpůrná opatření označují pomoc pro práci pedagoga se žákem a jeho míra vzdělání tak požaduje úpravu průběhu jeho vzdělávání. Jako cíl úprav se uvádí především vyvážení podmínek při vzdělávání žáka. Ty mohou být do jasné míry ovlivněny drobnými problémy nebo závažnými obtížemi. To, že má žák tyto problémy a obtíže, pochází z odlišného kulturního prostředí a taky má ztížené životní podmínky, pak můžou být například jedním z důvodů, proč není žák řádně připraven na školu. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, dále jen MŠMT uvádí, že současně velkou skupinu budou představovat

žáci se špatným aktuálním zdravotním stavem, který tak může nepříjemně působit na vzdělávání žáků nebo je příčinou zdravotní znevýhodnění (postizení) žáka.

Dle Gabašové, Vosmika (2019) podpůrná opatření při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami využívají především speciální metody a formy výuky. Taky dochází k možným úpravám při hodnocení žáka či upravují obsah a výstupy vzdělávání v rozsahu disponibilních hodin. Taktéž dochází k aplikování kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů. Podpůrnými opatřeními se rozumí zařazování předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogickopsychologických služeb či může docházet k poklesu počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině. Snaha o úpravu organizace vzdělávání s ohledem na speciální vzdělávací potřeby žáka je taky jedním z ukazatelů podpůrných opatření. Podpůrná opatření dbají na to, aby docházelo k co největší osobní podpoře pedagoga s asistentem pedagoga a taky dalším pedagogem nebo speciálním pedagogem (Gabašová, Vosmik, 2019).

Dle zákona č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon)*, v platném znění, § 16 podpůrná opatření rozdělujeme do I. – V. stupně a může docházet k jejich kombinaci. Podpůrná opatření I. stupně si škola nebo školské zařízení můžou stanovit sami, a to i bez doporučení školského poradenského zařízení. Jinak je tomu u podpůrných opatřeních II. až V. stupně. Ty už si škola sama uplatňovat nemůže a musí být uplatněny pouze s doporučením školského poradenského zařízení.

2.4 Osobní asistent

Ve školách či školských zařízeních, ale taky mimo ně můžeme narazit na dva druhy asistentů. Jedná se o osobního asistenta a asistenta pedagoga. Jejich pozice a náplň práce se často zaměňují. Nyní si vysvětlíme rozdíl, v čem se pojem či náplň práce osobního asistenta od asistenta pedagoga odlišuje.

Jedním z rozdílů je, že se osobní asistence časově neomezuje. Není však omezena ani místem. A to ani v přirozeném sociálním prostředí a při činnostech, které jsou pro daného člověka potřeba. Tato služba se stará zejména o činnosti jako je pomoc při vykonávání a zvládání běžných úkonů péče o svoji osobu. Taky zajišťuje pomoc

při osobní hygieně nebo pomáhá se stravováním dítěte. Práce osobního asistenta je hrazena z příspěvků na péči. Osobní asistent může vypomáhat dítěti i ve škole. Uvádí to zákon č. 108/2006 Sb., v platném znění, a to konkrétně v § 39. U žáka, který má zdravotní postižení, může po odsouhlasení ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit osobní asistent (Kroupová a kol., 2016).

Dalším z rozdílů mezi prací osobního asistenta a asistenta pedagoga ve školském zařízení je ten, že osobní asistent není zaměstnancem školy. Je obvykle zaměstnáván nestátní neziskovou organizací, která poskytuje sociální služby nebo rodiči žáka se zdravotním postižením. Jeho náplní je pracovat s žákem, který mu byl určen a zajišťovat mu veškerou potřebnou podporu a pomoc, tedy i tu pedagogickou.

Bývá pravidlem, že na základě dohody ředitele školy s nestátní neziskovou organizací může osobní asistent působit i ve školství a může tak poskytovat služby osobní asistence. V praxi se objevují i případy, kdy ředitel školy upřednostňuje přijetí dítěte se zdravotním postižením tím, že rodiče zajistí asistenta (Uzlová, 2010).

2.5 Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán, dále pouze jako IVP, je jedním z nejdůležitějších nástrojů při začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol. Pokud mluvíme o IVP, jedná se v podstatě o dohodu mezi rodinou, školou a odborníky, která pak definuje obsah a postup při vzdělávání příslušného jedince, tedy žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Kompozice IVP by měla být přesná, měla by se dodržovat a být pravidelně revidovaná. V praxi tento dokument pak slouží jako pomyslný návod pro práci s konkrétním jedincem ze strany konkrétních učitelů a asistentů pedagoga, popřípadě dalších pedagogických pracovníků (Kendíková, 2016).

Individuální vzdělávací plán tak umožňuje jednotlivému žáku či studentu pracovat na základě jeho schopností, s ohledem na jeho omezení. Žák může pracovat vlastním tempem a nemusí čelit porovnávání se spolužáky, které pro mnohé jedince může představovat stresový faktor a dál může ovlivňovat změny v chování žáka či studenta. Učitelé nebo jinému pedagogickému pracovníku umožňuje pracovat se žákem na takové úrovni, na které se momentálně nachází a které může dosáhnout (Kendíková, 2016).

Žáci do školy většinou přichází s předem stanovenou diagnózou, u některých však může dojít k projevení v potížích ve škole až v průběhu školní docházky, a to klidně i na 2. stupni základní školy, případně na středních školách (Kendíková, 2016). V případě, že je potřeba přistoupit k IVP, povoluje jej vždy ředitel školy na základě písemné žádosti žáka, mluvíme-li o zletilém žákovi, v opačném případě je vyžadována písemná žádost zákonného zástupce. K této žádosti se dále přikládá i posudek školského poradenského zařízení, ve kterém musí být výslovně doporučeno vzdělávání podle IVP (Kendíková, 2016). Písemná žádost dále musí obsahovat následující náležitosti:

- *Jméno dítěte, žáka, či studenta*
- *Jméno zákonného zástupce (u nezletilých dětí a žáků)*
- *Adresu trvalého bydliště (pokud je rozdílná, uvést jak adresu žáka, tak žadatele)*
- *Datum narození žáka*
- *Třídu žáka*
- *Příslušný školní rok, v němž by mělo vzdělávání podle IVP probíhat (Kendíková, 2016, s. 40)*

Jak dále uvádí Kendíková (2016), IVP je potřeba sestavit dříve, než žák nastoupí do školy, hraniční termín pro jeho sestavení je však jeden měsíc před nástupem žáka do školy. Dochází však i k případům, kdy jsou speciální vzdělávací potřeby zjištěny až v průběhu školní docházky, tehdy dochází k tvorbě IVP i během školního roku.

IVP vypracovávají zpravidla příslušní pedagogičtí pracovníci školy, většinou se jedná o třídního učitele, ale mohou se zapojit i ostatní pedagogové, včetně asistenta, který s žákem pracuje. Ti dále spolupracují se školským zařízením a rodinou žáka (Kendíková, 2016).

IVP se vypracovává vždy na jeden rok a za jeho vypracování zodpovídá vždy ředitel příslušné školy, do které žák dochází. Při tvorbě IVP se lze opřít o různé zdroje, jeho přísná pravidla však definuje nejpřesněji § 6 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění. (Kendíková, 2016).

K tvorbě IVP je potřeba dodat, že jeho podoba či obsah nejsou neměnné. Dokument lze v průběhu školního orku upravovat či revidovat, tedy reflektovat aktuální potřeby žáka nebo studenta. Školské poradenství má 2x ročně sledovat a vyhodnocovat dodržování individuálního vzdělávacího plánu. (Kendíková, 2016).

IVP povoluje ředitel školy. Může však dojít k situacím, kdy ředitel školy žádosti o IVP nevyhoví, může se jednat o následující případy:

- Žádost neobsahuje posudek školského poradenského zařízení
- Posudek školského poradenského zařízení je prošlý
- Posudek není od poradenského zařízení, ale např. od klinického nebo dětského psychologa (Kendíková, 2016, s. 87)

V případě, že je IVP schválen, je platný po dobu jednoho školního roku a musí se tedy žádat dle potřeby i pro následující školní roky.

3 Asistent pedagoga

Gabašová, Vosmik (2019) se přiklání k tomu, že asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a taktéž realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb. Uzlová (2010) má na to taktéž vyhraněnou teorii. Asistent pedagoga by neměl být nápomocen jen začleněnému žákovi. Pokud je tomu tak a asistent pedagoga věnuje svou pozornost jen začleněnému žákovi, měly bychom již hovořit o termínu osobní asistent, jehož pojem jsme si vymezili výše. Asistent pedagoga je dalším pedagogickým pracovníkem ve třídě a jeho spolupráce s pedagogem by měla zajišťovat plynulý chod výuky. Po sjednané domluvě s pedagogem se soustředí podle potřeby taky ostatním žákům ve třídě.

3.1 Vymezení pojmu asistent pedagoga

Asistent pedagoga je druhým pedagogickým pracovníkem ve třídě, v níž je začleněn žák se speciálními vzdělávacími potřebami a díky němuž by měla být naplňována podpůrná a vyrovnávací opatření těchto žáků (Kendíková, 2016). Role asistenta pedagoga je ovšem širší než jen přímá podpora vybraného žáka nebo malé skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. (Morávková Vejrochová a kol., 2015). Asistent pedagoga vykonává svou práci pod metodickým vedením učitele a vždy významně ovlivňuje klima třídy. Je zaměstnancem školy nebo školského zařízení. Zřizovatelem této funkce je ředitel školy, a to se souhlasem příslušného krajského úřadu. O podporu tohoto pracovníka se starají především poradenští pracovníci školy jako je výchovný poradce, speciální pedagog, školní psycholog a odborníci pracovníci v příslušných školských poradenských zařízeních (Kendíková, 2016).

3.2 Historie profese asistenta pedagoga

Profese asistenta pedagoga nesahá daleko do historie. V České republice existuje přibližně dvacet pět let, a tak můžeme říct, že jde o profesi relativně novou.

Dříve se žáci se zdravotním postižením vzdělávali ve speciálních školách. Došlo však ke změně a určitému posunu a osoby se zdravotním postižením přestaly být pouze v kompetenci speciálního školství. Vzdělávání těchto osob, se díky prosazování inkluzivního vzdělávání, začalo stávat součástí všech druhů škol.

Na našich školách se začali asistenti pedagoga objevovat v devadesátých letech 20. století. Tato profese byla zakládána díky uvědomělým ředitelům škol, avšak se řadila mezi neoficiální. Důležitým rokem pro asistenty pedagoga byl však přelom školního roku 1997/1998. V těchto letech se asistenti pedagoga začali věnovat žákům se zdravotním postižením, ale i žákům se sociálním znevýhodněním.

Zásadní situací pro vykonávání profese asistenta pedagoga a pro podporu žáků se zdravotním postižením se stala vyhláška č. 127/1997 *o speciálních školách a speciálních mateřských školách*, která rozhodla o tom, aby ve speciálních třídách mohli být přítomni dva pedagogičtí pracovníci. Tehdy profesi asistenta pedagoga provozovali především muži, a to pracovníci civilní služby. Šlo o jakousi náhradu povinné armádní služby.

Dle MŠMT se klíčovým krokem pro žáky se sociálním znevýhodněním stalo vydání *Informace o zřízení romského asistenta na základní a zvláštní škole*). Tak byla pozice asistenta pedagoga pevně zakotvena v podpoře romských žáků se sociálním znevýhodněním.

Až do školního roku 2000/2001 byla pozice asistenta pedagoga spojována s Romy. Nejenomže se jednalo o podporu zejména romských žáků, ale taktéž byla tato pedagogická podpora vykonávána samotným Romem. Taktéž s tím souvisí fakt, že se počet romských pedagogických asistentů zvýšil na více jak desetinásobek, a to během tří let (Bartoňová in Němec, 2014).

K dalšímu posunu došlo roku 2001, kdy ministerstvo školství vydalo *Metodický pokyn MŠMT ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele – asistenta učitele*. V tomto dokumentu došlo k přejmenování asistenta pedagoga na vychovatele, tedy asistenta učitele, a tak už se nevázala pouze na romskou etnicitu. Avšak se stále počítalo s tím, že se o tuto pozici budou zajímat pracovníci, kteří budou jasně seznámeni se specifickými vzdělávacími potřebami sociálně znevýhodněných romských žáků.

Profese asistenta pedagoga se v České republice sjednotila 1. ledna 2005. Tehdy vešel v platnost nový školský zákon a to zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. Tento zákon zavádí jednotnost pro název asistent pedagoga. A tak toto pojmenování začalo platit jak pro asistenty, kteří pracují s žákem se zdravotním postižením, tak pro asistenty, kteří se starají o podporu žáků se sociálním znevýhodněním.

Za posledních deset let je patrný růst počtu asistentů pedagoga. A to ve spojitosti s inkluzivním vzděláváním, kdy se zvyšuje snaha o zabezpečení kvality vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Od roku 2011 do roku 2019 se pak v České republice počet asistentů pedagoga čtyřnásobně zvýšil. Z toho plyne, že profese asistenta pedagoga se stále rozvíjí a významově roste. (asistent-pedagoga.cz, 2021, [online]).

3.3 Legislativní ukotvení

Pozice asistenta pedagoga je již nějakou dobu zakotvena ve školské legislativě a ve vzdělávacím systému České republiky, jak jsme si uvedli výše, existuje již více než dvacet let. Po celou dobu docházelo ke změnám jak v upřesnění náplně práce, tak v pojmenování těchto podpůrných pedagogických pracovníků (Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková, 2014).

Mezi základní dokument, ve kterém je obsažen princip vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami patří bezpochyby zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon)*, v platném znění. „Tento zákon se zabývá převážně obecným pojetím vzdělávání, stanovuje podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen "vzdělávání") uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.“ Důležitý paragraf zmiňující pozici asistenta pedagoga je především ve výše zmíněném zákoně č. 561/2004 Sb., § 16, který vymezuje vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Asistent pedagoga, jak je již výše uvedeno je pedagogickým pracovníkem, z toho důvodu je důležité zmínit další právní normu a to zákon č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících, v platném znění*. V § 2 řadí asistenta pedagoga mezi pracovníky, kteří vykonávají přímou pedagogickou činnost. Problematice vzdělávání asistentů se pak věnuje § 20, odstavec 1 a 2. Na tuto problematiku pak navazuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění. Tento zákon pojednává o pracovně právních vztazích ve všeobecné rovině, takže plní velkou roli v oblasti zaměstnávání a pracovního poměru asistenta pedagoga, to udává zákon č. 563/2004 Sb.

Ve vyhlášce o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných č. 27/2016 je uvedeno následující. *„Asistent pedagoga, k jehož činnosti jsou stanoveny předpoklady v § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících, zajišťuje zejména přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřenou na individuální podporu žáků a práce související s touto přímou pedagogickou činností.“*

3.4 Vzdělání asistenta pedagoga

Podle novely vyhlášky se profese asistenta pedagoga rozděluje do dvou úrovní lišící se požadavky na dosažené vzdělání. Do první, a to nižší úrovně spadá asistent pedagoga, který má dokončené základní nebo střední vzdělání s výučním listem. Musí mít však splněný kurz pro asistenty pedagoga. Kurz asistenta pedagoga trvá v rozsahu 120 hodin a je zakončen úspěšnou obhajobou závěrečné práce a ústní závěrečnou zkouškou, a to před řádnou komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení. Takový asistent pedagoga se stará především o pomocné výchovné práce, při kterých klade důraz na podporování pedagoga a pomáhá mu s organizací činností při práci se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pomáhá s komunikací se žáky a zákonnými zástupci žáků, neboť realita je taková, že je asistent pedagoga se zákonnými zástupci v kontaktu mnohem častěji než samotný pedagog. Atmosféra mezi nimi by tak měla být vedena v přátelském duchu. Asistent pedagoga bývá nedílnou součástí při sebeobsluze a dbá na pohyb nejen při vyučování, ale taky během akcí pořádaných školou mimo školu. Může být taktéž nápomocen při výchovných pracích spojených s nacvičováním sociálních kompetencí žáků se speciálně vzdělávacími potřebami (Gabašová, Vosmik, 2019).

Druhou vyšší úrovní je asistent pedagoga, který má střední vzdělání s maturitou mimo obor pedagogiky, ale mimo to úspěšně absolvoval kurz určený pro asistenty pedagoga. Takový kurz již bývá kratší, a to v délce rozsahu 80 hodin. Asistent se středním vzděláním s maturitní zkouškou, které získal úspěšným zakončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením. Asistent, jenž má zakončené vyšší odborné vzdělání s pedagogickým zaměřením. Asistent, který absolvoval vzdělávací program pro asistenty pedagoga prostřednictvím vysoké školy nebo zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (asistentpedagoga.cz, 2021, [online]). Takový asistent pedagoga se stará o přímou pedagogickou činnost během vzdělávání, pracuje podle pokynů učitele či vychovatele a zaměřuje se na individuální podporu žáků. Další jeho náplní práce je poskytovat podporu žákům při dosahování vzdělávacích cílů, ovšem s ohledem na to, aby byl žák v co nejvyšší míře veden k samostatnosti. Taky zajišťuje dohled na výchovné práce, které se soustředí na pracovní, hygienické a další návyky, které se pojí s nábívkou sociálních kompetencí (Gabašová, Vosmik, 2019).

Přesné znění týkající se vzdělání asistenta pedagoga uvádí Zákon č. 563/2004 Sb. *o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů* v § 20 a to následovně: Asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci:

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,

b) vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,

c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,

d) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,

e) základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízením dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Z výše zmíněného však vyplývá, že obě úrovně asistenta pedagoga mohou vykonávat některé stejné činnosti a na většině škol tak může docházet k jejich prolínání.

3.5 Další vzdělávání asistenta pedagoga

Jelikož se asistent pedagoga řadí mezi pedagogické pracovníky, platí pro tuto profesi taktéž povinnost dalšího vzdělávání. Vzdělání upravuje zákon č. 563/2004 *Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění* a vyhláška č. 317/2005 *Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků*. Asistent pedagoga se může dále vzdělávat prostřednictvím různých besed a seminářů. Ty jim poskytují získávat nové poznatky, a také si zde můžou vyměňovat vlastní zkušenosti a postřehy, které již mohli získat během práce se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami. Tyto semináře a besedy bývají poskytovány společnostmi pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, které jsou spravovány pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (Čadová a kol., 2012).

Asistent pedagoga má nárok na samostudium stejně jako ostatní pedagogičtí pracovníci. Samostudium činí zpravidla 12 pracovních dnů. Nicméně o možnosti čerpání samostudia nadále rozhoduje ředitel školy. Před rokem 2016, kdy proběhla novela zákona č. 563/2004 *Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění*, však těchto 12 dnů mohlo být ze dvou důvodů zkráceno. A to, pokud asistent pedagoga nepracoval po celý školní rok, anebo v případě, kdy jeho pracovní doba nebyla rozplánována na celý pracovní týden (Morávková Vejrochová a kol., 2015). Nyní dle zákona č. 563/2004 *Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění*, §24 (7) pedagogickým pracovníkům přísluší volno v rozsahu 12 pracovních dnů ve školním roce, nebrání-li tomu vážné provozní důvody; dobu čerpání volna určuje ředitel školy. Za dobu čerpání tohoto volna přísluší náhrada platu, která se rovná výši ušlého platu. Trvá-li pracovní poměr jen část školního roku, přísluší za každý měsíc trvání pracovního poměru jedna

dvanáctina volna podle věty první. Při sjednání nebo povolení kratší než stanovené týdenní pracovní doby se úměrně tomu sníží rozsah volna podle věty první. Nevyčerpané volno či jeho poměrná část pak bez dalších nároků zaniká.

3.6 Náplň práce asistenta pedagoga

Náplň práce asistenta pedagoga je do značné míry ovlivněna speciálními vzdělávacími potřebami žáka a situací ve třídě, ve které bude profesi asistenta pedagoga vykonávat. Ředitel je pak oprávněn k tomu, aby po předem sjednané dohodě s třídním učitelem a na základě doporučení školského poradenského zařízení jasně určil asistentovi pedagoga jeho pracovní náplň odpovídající na otázku, proč došlo ke zřízení této funkce ve škole. Při nastoupení do zaměstnání by měl být každý asistent pedagoga s náplní své vykonávané práce řádně poučen, seznámen a srozuměn. Taktéž by měl náplň práce obdržet formou přílohy pracovní smlouvy v tištěné podobě. S náplní práce by se měli seznámit učitelé, kteří budou s asistentem pedagoga v denním kontaktu a budou s ním spolupracovat. Budou tak vyrozuměni s tím, jakou formou s asistentem pedagoga pracovat a nebude tak docházet ke zbytečným nejasnostem a problémům v komunikaci mezi asistentem pedagoga a pedagogem (Uzlová, 2010).

Mezi hlavní činnosti, které asistent pedagoga v zaměstnání vykonává patří individuální pomoc žákům, aby se snáz začlenili a přizpůsobili školnímu prostředí. Taky individuální pomoc žákům při předání učiva. Při výchovných a vzdělávacích činnostech asistent pedagoga pomáhá pedagogickým pracovníkům školy. Mimo jiné je taktéž důležitá pomoc při vzájemné komunikaci mezi pedagogy a žáky a žáky mezi sebou a pomoc při spolupracování se zákonnými zástupci. Pokud má žák zdravotní postižení, pak jednou z činností bude navíc nezbytná pomoc při sebeobsluze a pohybování žáka (Uzlová, 2010, s. 46).

Vyhláška č. 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných* pak řadí mezi činnosti asistenta pedagoga:

- Přímou pedagogickou činnost při vzdělávání dle pokynů stanovených pedagogem či vychovatelem zaměřenou na podporu jednotlivce

- Podporu žáka při přípravě na výuku a také podporu při dosahování výukových cílů, kdy se co nejvíce dbá na samostatnost žáka
- Výchovnou činnost zaměřenou na vytvoření základních návyků týkajících se například hygieny a dalších sociálních kompetencí
- Zajištění pomocných výchovných prací podporujících učitele
- Pomoc při organizačních činnostech při vzdělávání
- Pomoc s adaptací žáků ve školním prostředí
- Pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci a s komunitou žáka
- Poskytnutí pomoci při sebeobsluze a pohybu při vyučování nebo na akcích organizovaných školou mimo prostory školy (Zákony pro lidi, 2022, [online]).

3.7 Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga

Stejně jako pro pedagogické pracovníky i pro asistenta pedagoga platí kvalifikační požadavky pro výkon profese, které stanovuje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Jak jsme si však uvedli výše, tuto profesi může vykonávat člověk se základním vzděláním, výučním listem, středním vzděláním s maturitou nebo vysokoškolským vzděláním. Jejich míra dosaženého vzdělání však bude souviset s rozsahem činností, které bude moci asistenti pedagoga vykonávat.

Novela vyhlášky zákon č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění*, tedy rozlišuje dvě úrovně profese asistenta pedagoga. A to podle jejich míry dosaženého vzdělání. Nižší stupeň bude souviset s omezením pravomocí asistenta pedagoga. Vyšší stupeň odborné kvalifikace pak asistentovi umožňuje vykonávat přímou pedagogickou činnost v konkrétních hodinách.

Kromě toho, že jsme si zmínili zákonem stanovené požadavky na absolvované vzdělání, profese asistenta pedagoga bude vyžadovat i jiné kvalifikační předpoklady. Určitě se budou do jisté míry odlišovat, a to podle toho, s jakými žáky se speciálně vzdělávacími potřebami bude asistent pedagoga pracovat. Například práce s autistickým žákem bude vyžadovat jiný přístup než práce s žákem, který je upoutaný na vozík. A to jak přístup lišící se ve fyzické námaze, tak individuální postoj k práci (asistentpedagoga.cz, 2021, [online]).

3.8 Osobnostní předpoklady a kompetence asistenta pedagoga

Tak jako ostatní pedagogičtí pracovníci, i asistent pedagoga by měl splňovat osobnostní předpoklady pro výkon dané profese. Tato pracovní pozice vznikla před dvěma desetiletími, a tak ji můžeme brát jako novou. Spousta uchazečů o tuto práci však často nemá ponětí o tom, co všechno obnáší a jak moc je různorodá. Lidé se domnívají, že je práce méně náročná jako práce samotného pedagoga, a tak je jejich rozhodování při výběru práce jednodušší. Proto je vhodné a na místě si osobnostní předpoklady pro výkon práce asistenta pedagoga definovat (Morávková Vejrochová a kol., 2015).

Osobnostní předpoklady asistenta pedagoga nenalezneme v žádném zákoně či vyhlášce. Je však jasné, že se jedná o jakýsi výčet vlastností nebo schopností, které se od výkonu dané profese očekávají. Jelikož jde o profesi, která má za úkol pomáhat druhým, osobnostní předpoklady budeme nacházet převážně v mravní složce.

Osobnostními předpoklady můžeme rozumět reálná očekávání ve vztahu k této profesi. Dá se říct, že jde o způsobilost pro danou profesi. Ta je do jisté míry ovlivněna osobností, vlastnostmi, zkušeností či schopnostmi individuality asistenta pedagoga. Osobnostními předpoklady by se dala rozumět například občanská bezúhonnost. Taky by se dal očekávat aktivní přístup k této práci a s tím související ochota pomáhat. Asistent pedagoga by měl mít sociální citění a kladný vztah k životu, žákovi a ostatním lidem (Morávková Vejrochová a kol., 2015, s. 50). Dle Uzlové (2010) by asistent pedagoga měl mít smysl pro komunikativnost. Taky by měl oplývat kreativitou či tvořivostí, pozitivním myšlením a nadhledem, flexibilitou, empatií a laskavostí. Jeho přístup k výkonu profese by měl být důsledný a odpovědný. Trpělivost, vstřícnost a kladný vztah k dětem, i tyto osobnostní předpoklady je dobré mít při výkonu této profese.

Osobnostní předpoklady asistenta pedagoga jsou vystiženy ve spoustě publikací. Za důležitou však považujeme taky následující charakteristiku. Nenásilnost, přirozenost při chování, vedení přátelské atmosféry, schopnost navazovat pocit bezpečí, taky adekvátní a pozitivní vztah ke komunikaci, to je jednou z osobnostní charakteristiky, na kterou by měl být kladen důraz. To, že se člověk dokáže vžít do

různých situací, umí naslouchat a vhodně poradit, dělá kompromisy, jsou důležité kompetence usnadňující vykonávání profese asistenta pedagoga. Další z kompetencí je být aktivní, tvůrčí a pomáhat při vytváření a zrealizování vhodného prostředí při výuce. Taky být nápomocen a podporovat soběstačnost daného žáka, a přitom vhodně zvolit individuální přístup. Za nezbytné považujeme umění spolupracovat pod vedením učitele a schopnost pracovat v týmu (Morávková Vejrochová, 2015).

Za nejdůležitější osobnostní předpoklady je považováno, aby měl asistent pedagoga pozitivní vztah a empatii k dětem, sociální citění a potřebu být nápomocen druhým. Aby byl vyrovnaný po psychické stránce, měl motivaci při práci a byl důsledný při výkonu práce. To se pak často kladně promítne při spolupráci s žáky se speciálně vzdělávacími potřebami či při spolupráci s pedagogem.

3.9 Platové ohodnocení

Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a ve správě, ve znění jeho pozdějších novelizací uvádí, že se tarifní mzda asistenta pedagoga při plném úvazku v roce 2022 může pohybovat od 15.540,- do 36.130,-. Záleží však na zařazení do platové třídy a na výši pedagogické praxe. Platové ohodnocení od 15.540,- bude mít asistent pedagoga zařazený do 4. platové třídy, stupně 1 s pedagogickou praxí do 2 let. Plat do výše 36.130,- pak dostane asistent pedagoga zařazený do 9. platové třídy, stupně 7 s pedagogickou praxí nad 32 let.

Praxe však potvrzuje, že se plat mnoha asistentů pedagoga bude pohybovat mezi těmito dvěma hodnotami. Navíc je realita taková, že je většina asistentů pedagoga zaměstnána na částečný úvazek, a tak dochází ke snížení platu. Ředitelé škol rozhodují o platovém zařazení asistenta pedagoga dle výše dotace, kterou škola na plat asistenta pedagoga obdrží. O tom, jak vysoká je dotace, rozhodují školská poradenská zařízení. Výše dotace může být jak na úrovni osmé platové třídy (5. platový stupeň, tedy 28.870,- Kč měsíčně, pro vyšší úroveň asistenta pedagoga) tak na úrovni 5. platové třídy (5. platový stupeň, tedy 21.170,- Kč měsíčně, pro nižší úroveň asistenta pedagoga) (asistentpedagoga.cz, 2021, [online]).

Podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti profese asistenta pedagoga pak nařízení vlády č. 222/2010 Sb., v příloze (díl 2.16 výchova a vzdělávání) zařazuje asistenty pedagoga do jednotlivých platových tříd. (asistentpedagoga.cz, 2021, [online]).

Dle výše zmíněného nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě je tedy možno zařadit asistenty pedagoga do 4. až 9. platové třídy a podle toho dále určit jejich náplň práce. 4. platová třída představuje přímou pedagogickou činnost, která spočívá v pomocných výchovných pracích zaměřujících se na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů. Nebo se může jednat o přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích, které se zaměřují na vytváření základních pracovních, hygienických, sebeobslužných a jiných návyků.

Do 5. platové třídy spadá provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických, sebeobslužných a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí a žáků nebo studentů.

6. platová třída je zaměřená na výchovné práce zaměřující se na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů. Dále sem zařadíme výchovné práce, které se zaměřují na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

Do 7. platové třídy pak spadají asistenti pedagoga, kteří mají v popisu práce výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práci s dětmi a žáky nebo studenty podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů.

Asistenti pedagoga zařazení do 8. platové třídy obstarávají vzdělávací a výchovnou činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřenou na speciální vzdělávání, individuální vzdělávání nebo specifické výchovné potřeby dítěte, žáka nebo studenta nebo skupiny dětí, žáků nebo studentů.

A v poslední řadě asistenti pedagoga, kteří patří do 9. platové třídy. Jejich náplní práce je samostatná vzdělávací a výchovná činnost při vyučování, která se zaměřuje na speciální vzdělávací potřeby dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů učitele nebo speciálního pedagoga. Anebo se jejich náplň práce týká

samostatné vzdělávací, výchovné nebo speciálně–pedagogické činnosti vykonávanou v souladu se stanoveným individuálním vzdělávacím plánem dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů speciálního pedagoga školského poradenského zařízení a v souladu s pokyny učitel (Zákony pro lidi, 2022, [online]).

4 Asistent pedagoga a spolupráce

Asistent pedagoga je brán jako součást prostředí, ve kterém se nachází, tudíž školy. Ve škole však nepřichází do kontaktu jen s žákem či žáky, ke kterým je přidělen, ale taky je v neustálém kontaktu s jeho rozsáhlým sociálním prostředím. Je součástí školy a třídy a aktivně se podílí na vytváření školního klimatu (Morávková Vejrochová a kol., 2015).

Aby byl žák se speciálními vzdělávacími potřebami kvalitně vzděláván, samotná práce asistenta pedagoga není dostačující. Je důležitá a potřebná týmová spolupráce. Pro upřesnění si dále uvedeme jednotlivé členy týmu. Mezi ně se řadí třídní učitel, popřípadě další učitelé, kteří v dané třídě vyučují, školní speciální pedagog nebo psycholog, zaměstnanci školských poradenských zařízeních, asistent pedagoga, rodiče žáka a ředitel, který bere zodpovědnost za vzdělání žáků. Jedním z úkolů zmíněného týmu je se důkladně připravit na příchod žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Tým s dostatečným předstihem získá co nejvíce možných informací o postižení jedince a postará se o to, aby podmínky pro vzdělávání byly co nejkvalitnější (Čadová a kol., 2012). Asistent pedagoga je nejvíce a denně v kontaktu s třídním učitelem. Měli by se pravidelně scházet a domlouvat, jak co nejefektivněji vést hodinu. Taky je zřejmé, že je asistent pedagoga mnohem častěji v kontaktu s rodiči integrovaného žáka než samotný učitel. Funguje pak jako jakýsi zprostředkovatel mezi rodičem a učitelem.

Za zmínku pak stojí názor, že by měl být asistent pedagoga brán rovnocenně jako ostatní členové týmu. Ne v každé škole má asistent pedagoga své vlastní místo v kabinetu či sborovně, nemá svoji skříňku či odkládací prostor na potřebné věci k výkonu práce. Bohužel se stále setkáváme s tím, že je tato skutečnost aktuální. Za zmínku stojí fakt, že ne vždy je asistent pedagoga přizván na pedagogické rady nebo běžné porady, zkrátka se s ním na poradách nepočítá. Jestliže má být asistent pedagoga rovnocenný jako ostatní pedagogičtí pracovníci, měl by mít stejné podmínky bez výjimek (Morávková Vejrochová a kol., 2015).

Aby tým a týmová spolupráce fungovala co nejlépe, platí pro ni obecné principy. Každý má jiné znalosti a zkušenosti, z toho vyplývá, že by zde měla být vzájemná inspirace. Taky rozdílný přístup k práci dává nový rozměr při řešení situací.

Vzájemná opora, motivace k lepším výkonům, být odpovědný vůči spolupracovníkům, to jsou další z obecných principů. Podmínky při práci v týmu mohou být zlepšeny, jestliže členové komunikují jasně a srozumitelně. Pokud se budou chovat a jednat čitelně a čestně, budou tak vzbuzovat větší důvěru k ostatním členům v týmu. Každý by měl mít možnost říct svůj vlastní názor a zkušenost a s ostatními členy být v dostatečně častém kontaktu (Morávková Vejrochová a kol., 2015).

4.1 Spolupráce asistenta pedagoga s žákem

Kvůli současnému systému českého školství má asistent pedagoga užší vztah k žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Je to dáno tím, že asistent pedagoga není vázán přímo na třídu, ale na vybraného začleněného žáka. Přesto, že je jeho pomoc využívána celou třídou, asistent pedagoga přichází od samého počátku do vymezeného vztahu právě se začleněným žákem. V průběhu let se vzdělávací proces začleněného žáka různě vyvíjí a upravuje a vztah mezi nimi se tak může měnit (Morávková Vejrochová a kol., 2015).

Jedním z hlavních kroků, jak efektivně pracovat s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami je ten, že se na začátku vymezí základní pravidla, která budou určovat vztah mezi nimi. Jestliže k tomuto kroku nedojde a asistent pedagoga si s integrovaným žákem nevyjasní a neurčí žádná pravidla, může se stát, že asistent pedagoga ztratí autoritu a bude to vést až k nezvládnutí dítěte. Taky není příliš vhodné, aby asistent pedagoga vedl s žákem příliš kamarádský a mírumilovný vztah nebo žákovi ustupoval. To by mohlo vyústit v situaci, že by se jeho dobrota mohla po nějakém čase zneužít (Uzlová, 2010). Pokud budeme pravidla dodržovat a občas je začleněnému žákovi připomeneme a zdůrazníme, můžeme tak předcházet komunikačním a vztahovým problémům.

Setkáváme se i s případy, kdy se asistent pedagoga dopouští tzv. přešlapů při výkonu práce se začleněným žákem. Mezi nejběžnější z nich patří například to, že asistent pedagoga nadměru pomáhá žákovi, v tom smyslu, že spoustu běžných činností raději vykonává sám za žáka. Taky, ze strachu ze svého selhání, začleněného žáka zahlcuje množstvím informací a úkolů nebo mu napovídá, aby žák se SVP uspěl.

Neustálým rozhodováním a mluvením za žáka se SVP mu nedávají prostor k vlastnímu vyjádření. Bohužel tak zabraňují tomu, aby žák se SVP rozvíjel svou samostatnost.

Jako jednu z možných forem, jak pracovat s integrovaným žákem při běžném vyučování se uvádí možnost, kdy si asistent může brát integrovaného žáka do jiné učebny. Tam může využít i jinou formu nebo metodu práce (Uzlová, 2010).

4.2 Spolupráce asistenta pedagoga s rodičem

Začátek školní docházky dítěte je důležitým mezníkem pro každého rodiče. Rodiče žáka se speciálními vzdělávacími potřebami jsou plni očekávání, jak dítě zvládne samotný vstup do školy a taky, jak bude probíhat výuka s asistentem pedagoga. Rodiče žáka s určitým znevýhodněním či postižením si váží práce asistenta pedagoga a pokládají ji převážně za významný a přínosný element vzdělávání. Často jsou proto samotným původcem zřizování tohoto místa pro své dítě.

V dokumentech o právech nejsou vztah a komunikace mezi asistentem pedagoga a rodiči žáka jasně definovány. Je patrné, že stěžejní role v komunikaci s rodiči žáka zůstává na pedagozích. Praxe je však jiná a to taková, že na samém začátku asistent pedagoga ve spolupráci s pedagogem přijímá informace z prostředí domova, které se týkají podmínek a předpokladů školního výkonu a způsobu, jak pracují s dítětem a poté byl přispěvatelem k tvoření individuálního vzdělávacího plánu. V průběhu, kdy žák se speciálními vzdělávacími potřebami dochází do školy je nutné, aby asistent pedagoga získával a se souhlasem rodičů také zprostředkoval dalším pedagogickým pracovníkům aktuální informace z prostředí domova žáka. Je na místě, aby asistent pedagoga informoval rodiče o psychosomatickém stavu žáka v průběhu vyučování a aby se nebál sdílet veškeré informace a postřehy (Morávková Vejrochová a kol., 2015).

V počátečním procesu zřízení funkce asistenta pedagoga, které se váže ke konkrétnímu žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami, si asistent pedagoga buduje k tomuto žákovi a k jeho rodině užší vztah (Morávková Vejrochová a kol., 2015).

Bylo by vhodné, aby se v domácím prostředí a v prostředí školy používaly u integrovaného žáka stejné metody. Na počátku je hlavní se předem domluvit na

způsobu, jak mezi sebou budou asistent pedagoga a rodiče integrovaného žáka pravidelně komunikovat. Nejvíce se osvědčila pravidelná setkávání a taktéž zápisky či poznámky v sešitě, tzv. komunikačním deníku, které jsou stanoveny za tímto účelem. Každý rodič integrovaného žáka by měl být obeznámen, jak bude vypadat individuální vzdělávací plán a následně jej odsouhlasit. Ideální je, pokud to však situace dovoluje, aby se rodič integrovaného žáka stal součástí týmu pro přípravu individuálního vzdělávacího plánu.

Asistent pedagoga by měl rodiče žáka se speciálními vzdělávacími potřebami informovat denně. A to v nejlepším případě osobně, anebo formou písemných zpráv či telefonátů. Informovat by je měl o zadaných úkolech, celém průběhu vyučování nebo chování žáka v hodinách i přestávkách. Pokud však informování rodičů probíhá za pomoci poznámek v notýsku (komunikačním deníku), je zapotřebí, aby se uskutečňovala pravidelná kontrola (Uzlová, 2010).

Takováto oblast spolupráce naráží na různé problémy. Každý, ať už rodič či asistent pedagoga mají rozličná očekávání, která se mohou, ale taky nemusí úspěšně naplnit. Jedním ze zdrojů konfliktů mezi rodiči žáka a asistentem pedagoga tak mohou být rozdílné představy a očekávání o fungování integrace. Asistent pedagoga s rodičem by měli nalézt způsob, jak vzájemně spolupracovat. A jestliže nenaleznou shodu, pak jsou asistenti nuceni pozvat ke spolupráci třetí osobu. Tou může být třídní učitel či ředitel školy, speciální pedagog, výchovný poradce, anebo zaměstnanec poradenského zařízení. Pokud chce asistent pedagoga vycházet s rodičem integrovaného žáka co nejlépe, neměl by příliš zdůrazňovat školní neúspěchy žáka, stěžovat si na chování, kritizovat přípravu v domácím prostředí nebo zpochybňovat rozhodování rodičů o vzdělávání dítěte ve škole (Čadová a kol., 2012).

Nicméně se z důvodu blízkého vztahu a vzniklé důvěry může objevovat i nadmíra spokojenosti ze strany rodičů začleněného žáka. To se ale pak mimo školní vyučování z asistenta pedagoga stává osobní asistent. Tento pojem je vysvětlen výše. Rodiče žáka se speciálními vzdělávacími potřebami žádají služby asistenta právě i mimo školní vyučování, a to i v době, kdy je žák nemocen nebo v případě online výuky v době covidové. Z toho však vyplývá, že tyto požadavky mnohdy překračují náplň práce asistenta pedagoga, kterou stanovuje vedení školy. Jestliže asistent pedagoga vyhoví zmiňovaným požadavkům rodičů, často se tyto požadavky mohou

dále stupňovat a mohou vést až k vnitřnímu pocitu zneužívání a přetěžování. Ty pak bohužel vedou k profesnímu vyhoření (Morávková Vejrochová a kol., 2015).

4.3 Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem

Podmínky spolupráce v mateřských, základních a středních školách nejsou stejné. Stejně jako v mateřské škole, tak i na prvním stupni základní školy probíhá spolupráce asistenta pedagoga s jedním nebo minimálním počtem učitelů. Z toho plyne, že komunikace s menším počtem osob bude snadnější a přínosnější pro obě strany. Je taky zřejmé, že se navzájem mohou více poznat a budou tak lépe spolupracovat. Aby tedy asistent pedagoga mohl svou práci vykonávat poctivě, musí mezi ním a učitelem probíhat pravidelná spolupráce, a to přesněji s učiteli, se kterými se ve třídě setkává (Horáčková, 2015).

Za školní vzdělávání integrovaného žáka zodpovídá třídní učitel a další vyučující. Učitel je specialista ve vzdělávací sféře a zároveň je zodpovědný za školní vzdělávání integrovaného žáka. Spolu s asistentem pedagoga utváří podmínky ve vzdělávání pro všechny žáky ve třídě, tudíž i pro žáka integrovaného (Morávková Vejrochová a kol., 2015).

Práce asistenta pedagoga probíhá dle pokynů učitele či více učitelů a pod jejich vedením. Není však vyloučeno, aby asistent pedagoga nevyvíjel na vlastní popud další činnost. Naopak aktivita ze strany asistenta pedagoga je vítána. Aby spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem byla bezproblémová a dobrá, je důležité si navzájem vyměňovat informace a jasně si vymezit kompetence. Za nezbytné považujeme pravidelné schůzky, na kterých probíhá konzultace a hodnotí se výsledky dosavadní práce.

Učitel poskytuje asistentovi pedagoga náměty a inspiraci pro vykonávání práce i přípravu různých didaktických pomůcek. Učitel je ten, kdo zadává a kontroluje domácí úkoly, určuje a hodnotí školní práci, zapisuje známky či kladně i záporně hodnotí chování integrovaného žáka. Od asistenta pedagoga se pak předpokládá aktivita v přístupu k práci, vstřícnost, tvořivost a kreativita. Výuka by měla být za přítomnosti učitele a asistenta pedagoga zorganizována tak, aby se integrovaný žák

v co největší míře zapojoval do práce celé třídy. Ne vždy se tyto předpoklady naplní. Je však stěžejní, aby samostatná individuální práce s integrovaným žákem nepřevažovala nad společnou prací všech žáků (Uzlová, 2010). Vždyť samotný vztah mezi asistentem pedagoga a učitelem integrovaného žáka je důležitým prvkem, který se bezprostředně podílí na úspěchu vzdělávacího procesu.

Jestliže chce asistent pedagoga smysluplně a bezchybně vykonávat svou práci, pak je nezbytné nastavení efektivní komunikace mezi asistentem a učitelem (Morávková Vejrochová a kol., 2015). Taktéž je dle Morávkové Vejrochové dobrým asistentem informovaný asistent.

5 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

V poslední kapitole se budeme zabývat pojmem žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále si více rozebereme a vysvětlíme pojmy jako je žák se sluchovým postižením a poruchou pozornosti, žák se specificky narušeným vývojem řeči či s lékařskou diagnózou autismus nebo žáci, jejichž mateřským jazykem není čeština. S těmito vybranými žáky se SVP se dále setkáme v praktické části diplomové práce.

Ještě před novelizací školského zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání se pod pojmem dítě nebo žák se speciálními vzdělávacími potřebami rozumělo dítě nebo žák s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního stavu, tím se rozumí zrakové, sluchové, tělesné nebo mentální postižení. Žák nebo dítě s vadami řeči, s více jinými vadami, žák s poruchou autistického spektra, se specifickými poruchami učení, pozornosti nebo chování, dítě nebo žák zdravotně postižený z důvodu dlouhodobé nebo chronické nemoci (dále jen žák), u kterého byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického a psychologického vyšetření, a jejich rozsah a závažnost opravňuje žáka k zařazení do režimu speciálního vzdělávání a čerpání navýšených finančních prostředků. Zmíněná definice byla zavedena zákonem č. 82/2015 Sb.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění, v § 16 za dítě, žáka nebo studenta se speciálními vzdělávacími potřebami považuje osobu, která se k dosažení stejných vzdělávacích možností nebo uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními neobejde bez poskytnutí podpůrných opatření. Jako podpůrná opatření se v takových případech rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách, které odpovídají zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Na takové opatření mají děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami právo a to bezplatně, ty jsou pak poskytovány školou a školským zařízením a aplikují se v závislosti na výsledcích provedené diagnostiky. Dle Valenty a Michalíka (2012) opatření nemusí nutně korespondovat s hloubkou postižení jako takového, ale především odrážet potřebu podpory při vzdělání. Určuje se tedy takzvaně individualita žáka, nikoliv jeho diagnóza. Lze tak rozlišit čtyři úrovně podpůrných opatření, při kterých se aplikují různé míry

podpůrných prostředků. U první úrovně podpůrných opatření je škola sama schopna realizovat jejich aplikaci. Zpravidla se přistupuje k zvýšení individuálního přístupu k žákovi a upravuje se jeho školní vzdělávací program. U druhého stupně podpůrných opatření už škola spolupracuje se speciálně pedagogickým centrem ve větší míře, zejména je potřeba postupovat dle IVP a hodnotit výsledky vzdělávání, které z něj vychází. Mohou se taktéž zařadit předměty speciálně pedagogické péče. U třetího stupně podpůrných opatření ž je potřeba úzké spolupráce s poradenským zařízením. Jedná se především o žáky, kteří jsou postižení dalším znevýhodněním, které má na úspěšnost žáka vliv. Může se jednat jak o další zdravotní postižení, tak např. o špatné rodinné zázemí. Zde je nutnost postupovat dle IVP a to včetně hodnocení, a upravit ŠVP. Dále je nutné zařadit speciální formy, metody prostředky a postupy. Na rozdíl od druhého stupně podpůrných opatření, je zde nutnost zařadit předměty speciálně pedagogické péče. (Valenta a Michalík, 2012). U čtvrté úrovně podpůrných opatření se žák již neobejde bez trvalé účasti asistenta pedagoga. Ve sbírce zákonů jsou zmíněna taktéž podpůrná opatření pátého stupně, která vyžadují nejvyšší míru přizpůsobení organizace. Ta zároveň musí při metodách výuky plně akceptovat zdravotní stav žáka a z něj vyplývající omezení (Zákony pro lidi, 2022, [online]). Kromě asistenta pedagoga je žák obvykle vzděláván také s podporou speciálního pedagoga a druhého pedagogického pracovníka, který se podílí také na výuce.

5.1 Žák se sluchovým postižením

V následující podkapitole se budeme věnovat žákům se sluchovým postižením. Nejdříve je potřeba klasifikovat sluchovou vadu, jelikož se nebudeme bavit pouze o kompletní hluchotě.

Žáky se sluchovým postižením lze tedy primárně rozdělit na nedoslýchavé, což jsou jedinci, kteří jsou stále schopni porozumět mluvené řeči bez odezírání, a to za pomoci sluchadla. Dále na ohluchlé osoby, u kterých došlo ke ztrátě řeči až poté, co se u nich částečně rozvinula řeč. V poslední řadě zmíníme žáky prelingválně neslyšící, kteří se již narodili neslyšící nebo se u nich sluch ztratil již před rozvojem řeči. (Valenta a Michalík, 2012)

Dále můžeme rozlišovat stupeň postižení sluchu dle decibelů. Miloň Potměšil (2012) ve své publikaci mluví o žácích lehce nedoslýchavých, středně nedoslýchavých, těžce nedoslýchavých se zbytky sluchu a neslyšící.

Ve třídách se sluchově postiženým žákem je třeba přítomnost další osoby, a to asistenta pedagoga. Ten je veden vždy učitelem a podílí se na sestavování individuálního vzdělávacího plánu. Nepomáhá žákovi pouze během výuky, ale taktéž s orientací po budově, či při přesunech mimo budovu školy. U žáku, u kterých je rozvinuta komunikace ve znakovém jazyce, je nutné, aby asistent pedagoga tuto komunikaci zajišťoval taktéž. Jak uvádí Potměšil ve své publikaci (2012), na základních a středních školách samostatně zřízených pro žáky se sluchovým postižením plní asistent pedagoga také většinou funkci tlumočnicka do znakového jazyka. (Potměšil, 2012, s. 39)

5.2 Žák s vadami řeči

V následující podkapitole se budeme věnovat vadám řeči, kterými se rozumí vady způsobené jak na příjmu jazykové informace, tak vady při její reprodukci. Vady řeči lze rozebrat hned v několik úrovních, např. po lingvistické stránce. Valenta a Michalík (2012) uvádí, že může docházet k problémům v rovině syntaktické, neboli při skladbě vět. Dále v rovině morfologicko-syntaktické, tedy u vnitřní stavby slov. U syntaxe a morfologie hovoříme o gramatické stránce jazyka. Chceme-li mluvit o zvukové stránce jazyka, hovoříme o foneticko-fonologické rovině. Hovoříme-li o porozumění řeči, dostáváme se do pragmatické stránky jazyka, tedy významu slov či diskurzu.

Narušení komunikačních schopností můžeme dle Valenty a Michalíka dále řadit do různých kategorií. Mezi nejčastěji diagnostikované můžeme zařadit např. afázii, která je řazena mezi poruchy jazyka, protože jsou při ní poškozeny motorické modality řeči, nemají však vliv na intelekt žáka. Jejich škála je velmi rozmanitá, od lehčích, až po velmi těžké. Příčinami jsou nejčastěji cerebrovaskulární onemocnění, jiné mohou vznikat na bázi jiných ložiskových lézí mozku (klinickalogopedie.cz, 2020, [online]).

Lehčí forma poruchy při produkci a porozumění řeči se nazývá dysfázie. Dále se můžeme setkat např. s dysartrií, neboli poruchou artikulace, dyslalií, více známa jako patlavost, při níž dochází k opožděnému vývoji řeči. Dále můžeme zmínit mutismus tedy úplnou němotu nebo ataktickou řeč u poruch mozečku, známá taktéž jako skandovaná řeč, kdy nemocný vyrazí první slabiku a ostatní následné slabiky polyká nebo hovoří zpomaleně (lekarske.slovníky.cz, 2020, [online]). Z kategorie specifických poruch učení můžeme zmínit dále dyslexii, dysgrafii, dysortografii nebo dyskalkulii.

5.3 Žák s poruchou autistického spektra

V následující podkapitole se budeme věnovat poruchám autistického spektra (známé taktéž pod zkratkou PAS), které se řadí mezi tzv. pervazivní vývojové poruchy. Jedná se o doživotní postižení, které se projevuje zejména v rovině sociálního myšlení, komunikace a schopnosti adaptovat se na běžný život. U jednotlivců postižených touto poruchou se mohou vykytovat různé formy intenzity handicapu, od lehkých, kdy je jednatel samostatně fungovat v běžném životě, až po velmi těžké, kdy vyžaduje neustálou péči či asistenci. Jak zmiňuje Michalík (2020), děti s autismem často čelí problémům v tom, že nedokážou porozumět svým pocitům ani okolnímu dění. Ty jsou však důležitým předpokladem pro úspěšnou edukaci. Dle Aleny Říhové (2011) se mohou symptomy a odlišnosti v celkovém vývoji již od útlého věku, a to již před třetím rokem dítěte. Dle Říhové mají symptomy širokou variabilitu. Kromě výše zmíněných můžeme uvést taky nespecifické symptomy, jako jsou poruchy příjmu potravy nebo poruchy spánku, fobie, sebepoškozování nebo agrese. Mluvíme-li o pervazivních vývojových poruchách, je vhodné zmínit také Aspergerův syndrom. Ten, jak uvádí Valenta a Michalík (2012), má stejné projevy jako autismus, s tím rozdílem, že toto postižení nemá vliv na intelekt jedince či jeho mentální retardaci. Intelekt takových jedinců je naopak většinou průměrný až nadprůměrný, většinou však málokdy projevují emoce či empatii.

5.4 Žák s poruchou pozornosti

Jako poruchy pozornosti jsou chápány jakékoliv odchýlení od normy – tzn. když žák nerespektuje normy chování, která by měla odpovídat jeho věku a rozumovým schopnostem. Žák často tuto normu zná a rozumí jí, ale buď ji nepřijímá nebo se jí nedokáže v daný moment řídit, jelikož neovládá svoje chování. Dle MŠMT vymezují poruchové chování zejména tři znaky, a to nerespektování sociální normy, neschopnost navázat a udržovat přijatelné sociální vztahy a dále agresivita, která je vnímána jako rys osobnosti nebo chování.

Žáci s poruchami pozornosti se většinou dělí do dvou skupin, a to na žáky, kteří trpí poruchou pozornosti (ADD) a žáky, kteří mají poruchu pozornosti spojenou také s hyperaktivitou (ADHD). Bartoňová a Vítková (2007) ve své knize popisují ADHD jako projev impulzivity žáka, hyperaktivity a nepozornosti. Žák tak čelí problémům s denními aktivitami, přičemž se mohou objevit i problémy s komunikací. Zde je požadována trpělivost asistenta, jelikož žák takové projevy nemusí být schopen ovlivňovat. Doporučuje se nereagovat na takové projevy slovně, ale spíše využívat oční kontakt, popř. dotyk.

5.5 Žák, jehož mateřským jazykem není čeština

Mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se řadí také žáci odlišného kulturního prostředí a životních podmínek a jejichž mateřským jazykem není čeština. Dle MŠMT se z pravidla může jednat o žáky z rodin cizinců žijících v České republice na základě práva k pobytu nebo na základě oprávnění za účelem výzkumu. Dále se jedná o žáky z rodin azylantů, osob požívajících doplňkové ochrany, žadatelů o udělení mezinárodní ochrany nebo osob požívajících dočasné ochrany. Kromě jazykové bariéry tito žáci čelí také střetu odlišných kultur, kde může dojít k různým tensím a nedorozuměním. Mimo jiné změna kulturního prostředí může vyvolat reakci na ztrátu jistot. Je důležité nezapomínat na fakt, že takoví žáci se paralelně učí cizí jazyk, prostřednictvím kterého se zároveň vzdělávají, je tedy nutné chápat jazykovou bariéru jako zásadní znevýhodnění při vzdělávání. (Radostný a kol., 2011)

6 Praktická část

6.1 Úvod

V teoretické části diplomové práce jsme se v jednotlivých kapitolách seznámili se základními pojmy týkajícími se profese asistenta pedagoga. Tato část byla vypracována tak, aby odpovídala tématu práce a byla vytvořena na základě pramenů z literatury, které jsou dostupné. Praktickou částí tak plynule navazujeme na část teoretickou. V této části diplomové práce se zabýváme zejména kvalitou a přístupem práce jednotlivých asistentů pedagoga s vlivem na jejich dosažené vzdělání. Bereme zřetel na rozdíly a konkrétní výsledky práce vzhledem k jejich dosaženému vzdělání. Hlavním cílem práce je zjistit, zda je míra dosaženého vzdělání pro samotného asistenta pedagoga dostačující. Dílčími cíli pak je odpovědět na otázky, jak pomáhá asistent pedagoga pedagogovi, jak pomáhá asistent pedagoga žákovi a zda má vzdělání asistenta pedagoga vliv na míru jeho angažovanosti ve vyučovací hodině.

Taktéž se zaměřujeme na definici výzkumného problému, stanovujeme si výzkumný cíl práce a zjišťujeme, zda došlo k jeho naplnění. K tomu si pomáháme dílčími cíli, které zpracováváme do výzkumných otázek. Ve výzkumné části se zabýváme sběrem dat z provedených polostrukturovaných rozhovorů s asistentkami pedagoga. Taky si představíme asistentky pedagoga, se kterými probíhaly jednotlivé rozhovory. Přiblížíme použité metody sběru, zpracování a analýzy dat. Bude zde popsána charakteristika místa, průběh šetření a v neposlední řadě bude popsán výzkumný vzorek, který byl pro tento výzkum využit. Konečnou částí práce je samotná analýza a interpretace získaných dat a je utvořen závěr práce.

6.2 Charakteristika výzkumné metody

Empirická část diplomové práce má charakter kvalitativního výzkumu, kde je realizováno výzkumné šetření pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Výzkumné šetření bylo provedeno s asistentkami pedagoga na běžných základních školách 1. stupně.

Hendl (2005, s. 50) uvádí, že kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo

lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.

Jak je již výše zmíněno, pro náš výzkum byla použita metoda rozhovoru, přesněji polostrukturovaného. Polostrukturované rozhovory byly provedeny s šesti asistentkami pedagoga, které mají různé stupně dosaženého vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga.

Rozhovor je nejčastější používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Používá se pro něj pojmenování hloubkový rozhovor. Ten můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek. Prostřednictvím hloubkového rozhovoru se tedy zaměřujeme na členy určitého prostředí, určité specifické sociální skupiny, jejichž cílem je získat stejné pochopení jednání událostí, jakým disponují členové dané skupiny. Díky otevřeným otázkám může badatel porozumět pohledu jiných lidí a nemusí jejich pohled omezovat pomocí výběru položek v dotazníku. Hloubkový rozhovor umožňuje zachytit výpovědi a slova v jejich přirozené podobě. A to je právě jeden ze základních principů kvalitativního výzkumu (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Jeden z hlavních typů hloubkového rozhovoru je polostrukturovaný rozhovor, který je použit v diplomové práci. Bell (2005) uvádí, že přizpůsobení rozhovoru jednotlivým osobám je jednou z jeho hlavních výhod. Výzkumník se tak stane sledovatelem nejen myšlenek, ale může odhalovat i další informace, např. tón hlasu, výraz v obličeji, zaváhání či smích, které by písemný dotazník neodhalil. Rozhovory, jež jsou popisovány v empirické části, jsou tvořeny otázkami hlavními a vedlejšími, na které dotazované osoby postupně odpovídají. Rozhovory byly po celou dobu nahrávány na mobilní zařízení a všechny dotazované asistentky pedagoga s nahrávkou předem souhlasily.

6.3 Typy otázek

V úvodu rozhovoru byla každá asistentka pedagoga srozuměna s obsahem a účelem tohoto rozhovoru. Všechny otázky v rozhovoru byly otevřené. Na začátek rozhovoru byly použity úvodní otázky. Tato část obsahovala mimo jiné i představení výzkumníka a jeho záměr rozhovoru, informaci o anonymitě. Poté došlo k požádání o souhlas s nahrávkou a účelem použití nahrávky. Tyto otázky by měly navodit spontánní vyprávění účastníka rozhovoru. Taktéž by otázky neměly být složité (Švaříček, Šedřová, 2007). Celkem pak tvořilo rozhovor 10 hlavních otázek. Říká se, že hlavní otázky jsou páteří rozhovoru a zároveň se snaží o jakýsi překlad z vědeckého jazyka do řeči běžné, aby každý respondent rozuměl a dokázal vytvořit smysluplnou odpověď. Cílem hlavních otázek je povzbuzení jedince, aby se rozpovídali o svých zážitcích, dojmech a postřezích. Taky by měly mít deskriptivní podobu (Švaříček, Šedřová, 2007). Taktéž byly u některých asistentek pedagoga použity doplňující otázky pro zpřesnění a přiblížení informace.

Dle Švaříčka a Šedřové (2007) se otázky v hloubkovém rozhovoru kromě výše zmíněných úvodních a hlavních otázek rozdělují ještě na navazující, nepřímé, dynamické a ukončovací. Za navazující považujeme takové otázky, kdy se badatel snaží pochopit význam toho, co bylo řečeno a dává jedinci další dodatečné otázky. Navazujícími otázkami tak získáme detail a jemné rozdíly. Je potřeba zmínit, že navazující otázky nejdou použít na každé téma. Nepřímé otázky se podobají projektivním otázkám a jejich interpretace je obtížná. Dynamické otázky se snaží o udržení vzájemné interakce mezi badatelem a účastníkem. Taky je jejich cíle udržení toku řeči. Účelem takovýchto otázek je snížení emocionálního napětí, které se vytvořilo během rozhovoru. V poslední řadě jsou to otázky ukončovací. Ty se vyskytují v každém hloubkovém rozhovoru. Neměli bychom na ukončení rozhovoru spěchat a taky by uzavření rozhovoru nemělo končit jednou větou (Švaříček, Šedřová, 2007).

6.4 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, zda je míra dosaženého vzdělání pro samotného asistenta pedagoga dostačující.

6.5 Výzkumné otázky

- 1) Jak pomáhá asistent pedagoga pedagogovi?
- 2) Jak pomáhá asistent pedagoga žákovi?
- 3) Má vzdělání asistenta pedagoga vliv na míru jeho angažovanosti ve vyučovací hodině?

6.6 Sběr dat

Pro tento výzkum bylo zvoleno kvalitativní šetření. Sběr dat probíhal po dobu dvou měsíců, a to od února do konce března 2022. Existují různé metody sběru dat, například pozorování, rozhovor, experiment či dotazování. Jako metodu šetření této diplomové práce jsme vybrali hloubkový rozhovor. Setkání s asistentkami pedagoga byla předem domluvena. Při domluvě byly asistentky pedagoga srozuměny s možnostmi uskutečňování rozhovoru. Byly seznámeny s tím, že rozhovor bude nahráván na diktafon a s realitou, že jejich odpovědi budou použity v této diplomové práci.

6.7 Výzkumný soubor a představení asistentek pedagoga

Výzkumný soubor této diplomové práce je tvořen ze 6 rozhovorů s asistentkami pedagoga různého dosaženého stupně vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga. První pilotní rozhovor proběhl na Základní škole Komňa ve Zlínském kraji. Následující čtyři rozhovory byly uskutečněny v prostorách Základní školy Vlára – Slavičín, kde je autorka práce zaměstnána na pozici učitelka. Poslední rozhovor proběhl v domácím prostředí asistentky pedagoga žijící nedaleko domova autorky. Nejprve, jak je uvedeno výše, byl proveden pilotní rozhovor s asistentkou pedagoga, která studuje na Univerzitě Palackého v Olomouci. Je ve 4. ročníků a obor, který si vybrala, nese název Učitelství pro 1. stupeň a speciální pedagogika. Tento pilotní rozhovor trval ze všech rozhovorů nejdéle, a to přibližně hodinu. Bylo to dáno do značné míry nervozitou a s tím související nejistotou asistentky pedagoga a taky první zkušeností s rozhovory autorky práce. Taktéž si autorka práce po vytvoření rozhovoru a přepsání dat uvědomila, že otázky, které zpracovala, byly příliš obecné

a nešel by vytvořit závěr práce. Proto byly otázky upraveny a sestaveny o otázky doplňující, které již byly v dalších rozhovorech použity.

Pilotní rozhovor

Jméno	Marie
Věk	26
Výše dosaženého vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga	4. ročník VŠ obor učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika
Praxe	2 roky
Žák	Porucha autistického spektra

Marie je asistentka pedagoga působící na Základní škole ve vesnici Komňa ležící ve Zlínském kraji. Studovala na Gymnáziu v Uherském Brodě a poté pokračovala studiem na Univerzitě Palackého v Olomouci. Nyní je ve 4. ročníku. Její obor nese název Učitelství pro 1. stupeň základní školy a speciální pedagogika. Nyní působí u žáka s poruchou autistického spektra, který má třetí stupeň podpůrných opatření s individuálním vzdělávacím plánem.

Rozhovor č. 1

Jméno	Hana
Věk	27
Výše dosaženého vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga	Bakalářské studium obor speciální pedagogika, nyní magisterské studium obor speciální pedagogika
Praxe	3 roky

Žák	Porucha autistického spektra a porucha chování
-----	--

Rozhovor č. 2

Jméno	Klára
Věk	35
Výše dosaženého vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga	Kurz asistent pedagoga
Praxe	5 let
Žák	Sluchové postižení, narušený vývoj řeči a pozornosti

Rozhovor č. 3

Jméno	Milena
Věk	31
Výše dosaženého vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga	Kurz asistent pedagoga, 1. ročník VŠ obor sociální pedagogika
Praxe	1 rok
Žák	Porucha autistického spektra, ADHD, epilepsie

Rozhovor č. 4

Jméno	Sára
Věk	46
Výše dosaženého vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga	Střední pedagogické vzdělání

Praxe	3 roky
Žák	Porucha autistického spektra, ADHD

Rozhovor č. 5

Jméno	Elena
Věk	29
Výše dosaženého vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga	Kurz asistenta pedagoga
Praxe	3 měsíce
Žák	Mateřským jazykem není čeština

6.8 Analytická část

Nyní bude představena analytická část diplomové práce. Na začátku jsou ve stručnosti představeny asistentky pedagoga, se kterými byly uskutečněny rozhovory. Po přepsání jednotlivých rozhovorů autorka práce provedla metodu otevřeného kódování. Otevřené kódování je takový druh kódování, který je součástí metody upevněné teorie. Autory otevřeného kódování jsou Barney G. Glaser a Anselm L. Strauss (Lewis-Beck et al., 2004). Jedná se tedy o techniku, jež se vyvinula v rámci analytického aparátu upevněné teorie (Strauss, Corbinová in Švaříček, Šed'ová, 2007). Tato teorie je jednoduchá a účinná a je používána v rozsáhlé škále kvalitativních projektů. Technika kódování prezentuje operace, ve kterých jsou rozebrány údaje a znovu, a to novým způsobem složeny. Chceme-li použít otevřené kódování, musíme text nejprve rozložit na jednotky. Takovou jednotkou je slovo, spojení slov, věta nebo celý odstavec. Pokud máme rozdělený text na jednotky, je na místě přidělit každé jednotce nějaký kód. Kódem může být jméno či označení. Kód volíme tak, aby odpovídal jevu či tématu daného zkoumání (Švaříček, Šed'ová, 2007). Seznam kódů

je následně představen níže. Pro přehlednost jsou kódy označeny počátečním písmenem asistentek pedagoga, pořadovým číslem a názvem kódu.

V následující fázi analytické části došlo ke sloučení kódů. Po vytvoření kódů jsme tyto kódy sloučili s určitými společnými znaky anebo jsme sloučili takové kódy, které se podobaly bližším významem. Z nichž jsme následně vytvořili významové kategorie. Výstup analýzy jednotlivých rozhovorů je vypracován do závěrečných zpráv a dochází k jejich vzájemnému zhodnocení v závěru praktické části diplomové práce. Doslovné přepisy rozhovorů s jednotlivými asistentkami pedagoga i pilotní rozhovor jsou součástí příloh číslo 1 až 6.

Rozhovor č. 1

Hana je asistentkou pedagoga působící na Základní škole Vlára ve Slavičíně ležící ve Zlínském kraji. Studovala na Gymnáziu ve Valašských Kloboukách. Má dokončené vysokoškolské bakalářské vzdělání obor speciální pedagogika a v současnosti pokračuje v navazujícím studiu na Univerzitě Palackého v Olomouci obor speciální pedagogika. Haně je 27 let a její doba praxe činí 3 roky. Nyní působí u žáka s poruchou autistického spektra a s poruchami chování. Ve třídě je současně 14 žáků včetně chlapce, u kterého probíhá asistentská činnost.

Kvalitativní analýza rozhovoru s paní Hanou

Seznam kódů:

H1 Domluva s pedagogem na postupu

H2 Domlouváme se, co je potřeba

H3 Flexibilitnost pomoci

H4 Flexibilní čas pro domlouvání

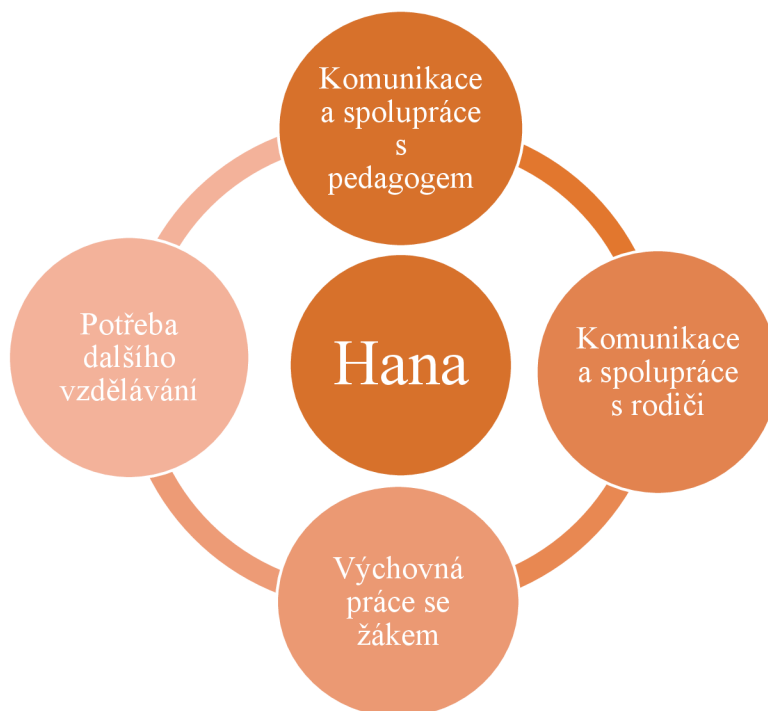
H5 Asistence jako dopomoc

H6 Příprava materiálů

H7 Přesně vymezená pravidla

A8 Zkušenost se vzděláváním ovlivňuje pomůcky a zavádění režimu

Významové kategorie:

Významová kategorie č. 1 – komunikace a spolupráce s pedagogem:

Hana se setkává s pedagogem každý den po vyučování anebo konzultují o přestávkách. Na hodiny se připravuje vždy den dopředu. „Na vyučovací hodiny se připravuji vždycky den předem, kdy si sedneme s paní učitelkou třídní, domluvíme se, co a jak bude probíhat, co budeme dělat, co je potřeba připravit a tak dále.“ Jak již z rozhovoru vyplývá, pro Hanu je stěžejní se s pedagogem domlouvat denně. Hana si s pedagogem velmi rozumí a vzájemně se doplňují. Pedagog je ochoten sednout si s Hanou každý den, prozatím ji neodmítl. To je pro Hanu důležité, vzájemná spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Hana se taky domnívá, že bez tak skvělé spolupráce by nikdy nebyla správnou asistentkou. S Hanou musím souhlasit, bez vzájemné spolupráce, opory a cenných rad ze strany pedagoga, by profese asistenta pedagoga nikdy nebyla výborná.

Významová kategorie č. 2 – komunikace a spolupráce s rodiči:

Asistentka Hana se s rodiči žáka setkává denně. „Potkáváme se denně po obědě, kdy si ho rodiče vyzvedávají. Bavíme se spolu o tom, co v den proběhlo a co

mají popřípadě doma procvičit, na co se zaměřit.“ Hana v případě potřeby používá ke komunikaci mezi ní a rodiči tzv. komunikační deník. Do něj zapisuje postřehy z jednotlivých předmětů, co chlapci šlo a nešlo, co doma procvičit anebo do něj zapisuje, jak se chlapec v daný den choval. Říká, že je pro ni hlavní komunikace s rodiči z očí do očí. Komunikační deník však přesto používá taky, protože ne vždy si při komunikaci, kdy si jej rodiče vyzvedávají, na vše vzpomene. Myslím, že asistentka Hana, i díky jejímu dosaženému vzdělání, je skvěle připravena na profesi asistentky pedagoga. Spoustu informací se dozvěděla právě na vysoké škole a taky z praxe, kterou musela po dobu studia plnit. Z praxe si odnesla spoustu zajímavých a užitečných rad, postřehů a taky ji velmi bavila práce v různých zařízeních, kde se naučila lépe komunikovat s žáky s různými typy postižení.

Významová kategorie č. 3 – výchovná práce se žákem:

Hana v rozhovoru uvedla, že je největší potřeba asistence v hodinách matematiky a českého jazyka. „V podstatě jsem většinu času u tohoto svého žáka, vlastně mu vysvětluju, co je potřeba mu dovysvětlit, jestli nechápe zadání a tak dále, to všechno s ním probírám.“ Její asistentská činnost neprobíhá jen u začleněného žáka. Začleněný žák dokáže pracovat samostatně, a tak se asistentka Hana může věnovat i ostatním dětem ve třídě, popřípadě si vymění role s paní učitelkou. „Paní učitelka jde k tomuto žákovi a já zase pracuji se zbytkem třídy.“ Hana nám taky sdělila informaci, co se děje v případě, kdy žák začíná být nesoustředěn. „Když je potřeba, odejdeme s žákem úplně ze třídy. V dalším případě, kdy je žák přetížený a nesoustředěný, má možnost během vyučování využít sedací vak. Tento vak může využít jen dvakrát za hodinu a pod podmínkou, že dodrží čas přesýpacích hodin.“ Mimo nahrávku, avšak se souhlasem asistentky pedagoga použít následující informaci v diplomové práci asistentka uvedla. „Ano, s vakem je to opravdu tak, jak jsem řekla. On totiž chlapec není vůbec hloupý, právě naopak je inteligentní a začal toho dost zneužívat. Museli jsme si předem dohodnout pravidla, jinak by to nešlo.“ Hana si pro svého žáka chystá tabulku s úkoly, které žák bude v danou hodinu plnit. Po splnění úkolu si žák kartičku v tabulce předělává do sloupečků. Hana pracuje s chlapcem, který má poruchu autistického spektra a trpí poruchou chování, řád a pravidla jsou pro to na místě. Její příprava na hodiny musí být předem nachystaná a propracovaná. Nelze s žákem pracovat bez předem nachystané přípravy na jednotlivé předměty. Hana tvrdí, že

přípravy nejsou dlouhé a zaberou maximálně hodinu po vyučování. Taky přiznává, že spoustu druhů pomůcek viděla v různých typech zařízení, které navštěvovala během praxe při studiu a že by je bez toho vůbec neznala. Líbí se jí, že vše může probrat s paní učitelkou, zda se danému žaku pomůcky hodí anebo jsou zbytečné. Vždy se domluví. Někdy asistentka Hana pomůcky se souhlasem pedagoga objedná, jindy je pro změnu vyrobí. „Jasně, některé pomůcky jsou fakt jednoduché vyrobit, není na tom nic složitého, a navíc mě to baví. A když už je chlapec nepotřebuje, vždy se hodí do jiných nebo nižších ročníků pro jiné žáky. Takže ve výsledku mám radost, že se můžou používat a že je to do jisté míry moje práce.“

Významová kategorie č. 4 – potřeba dalšího vzdělávání:

Hana má dokončené bakalářské vzdělání obor speciální pedagogika. V současnosti dokončuje navazující magisterské vzdělání taktéž obor speciální pedagogika. Domnívá se, že její dosažené vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga je dostačující. S potřebou dalšího vzdělávání však souhlasí a rází heslo: „Člověk se musí vzdělávat pořád.“ Nyní navštěvuje mimo jiné kurz Braillova písma. S výši dosaženého vzdělání je spokojena a přiznává i fakt, že je lépe finančně ohodnocena než ostatní asistentky s kurzem. A to je pro ni motivační. Taky se pozastavila nad tím, jak může být samotný kurz asistenta pedagoga pro jiné asistentky pedagoga dostačující. Říká, že sama by bez vysoké školy nevěděla spoustu věcí a skutečností, a i po třech letech studia na vysoké škole, kdy se úspěšně stala bakalářkou, se rozhodla, že bude pokračovat v navazujícím studiu. S jistotou potvrzuje fakt, že by každý asistent či asistentka měla mít pro výkon profese asistenta pedagoga minimálně bakalářské vzdělání v oboru speciální pedagogika.

Rozhovor č. 2

Klára je asistentka pedagoga působící na Základní škole Vlára ve Slavičíně ležící ve Zlínském kraji. Má dokončené střední vzdělání s maturitou mimo obor pedagogiky. Poté úspěšně absolvovala kurz asistenta pedagoga. Kláře je v současnosti 35 let a ze všech asistentek, se kterými byl uskutečněn rozhovor, má nejdelsí dobu praxe, a to 5 let. Nyní působí u chlapce se sluchovým postižením. Chlapec má taktéž specifický narušený vývoj řeči a narušenou pozornost a má podpůrné opatření

3. stupně s individuálním vzdělávacím plánem. Ve třídě je dohromady i se začleněným žákem 16 žáků.

Kvalitativní analýza rozhovoru s paní Klárou

Seznam kódů:

K1 Individuální příprava

K2 Domluva s pedagogem, co je potřeba

K3 Asistence jako dopomoc

K4 Příprava materiálů

K5 Praxe nás naučí

K6 Kurz jako dostačující vzdělání

K7 S rodiči se nesetkávám

K8 Komunikujeme deníkem

Významové kategorie:

Významová kategorie č.1 – domluva a spolupráce s pedagogem

Asistentka Klára v rozhovoru uvedla, že se s paní učitelkou příliš nepotkává. „Většinou se setkáváme jednou týdně v pondělí, kdy se seznámím s týdenním plánem, co bude potřeba, nebude potřeba.“ Říká, že ji samotné to přijde vyhovující. Nemá potřebu se s paní učitelkou setkávat každý den, protože chlapec, u kterého probíhá asistentká činnost, je více méně samostatný a není potřeba se na to nějak zvlášť připravovat. Taky uvedla, že její příprava na hodiny probíhá individuálně, tedy bez přítomnosti paní učitelky, a to většinou po vyučování. Přípravy ji zaberou přibližně třičtvrtě hodiny a nejsou náročné, protože chlapec pracuje s ostatními žáky a ani nemá speciální učebnice. Spolupráce s pedagogem v hodinách závisí na vycítení situace pedagoga. „Spolupráce v hodině probíhá tak, že když učitelka sama potřebuje něco, abych s chlapcem udělala jako společně, tak mu pomůžu a je to strašně individuální, protože chlapec někdy je úplně samostatný a z toho třeba celou hodinu sedím u něho a musím mu dopomáhat s prací co mají v hodině, hlavně ale teda s vysvětlováním.“ Klářina spolupráce s pedagogem probíhá i tak, že její pedagog pověří různými úkoly. „Pomáhám pedagogovi s kopírováním, stříháním, laminováním, přichystáváním

různých pracovních listů na hodiny.“ Svěřila se, že tyto činnosti neprobíhají denně, ale třeba jednou za čtrnáct dnů.

Významová kategorie č.2 – Náplň práce asistenta pedagoga

Klára si práci asistentky velmi chválí. Sama má doma dvě malé děti, a tak jí práce asistentky vyhovuje. Brzy končí, časově není náročná a chlapec, u kterého probíhá asistentská činnost je navíc šikovný, snaží se a nemá poruchy chování, v čem Klára shledává velké plus. Říká, že práce u chlapce záleží na tom, jaký mají zrovna předmět. „Třeba v českém jazyce chlapci vysvětlím při nějaké samostatné práci, co má dělat, protože většinou to napoprvé od paní učitelky nepochopí s tím, že třeba začátek dělám s ním a on, když se chytne, tak potom už mi sám řekne, že už to zvládne sám a že si mám jít jako sednout.“ Klára tvrdí, že u chlapce jde většinou o nepochopení zadání, kdy si jej není schopen sám přečíst, nedokáže se v daný moment soustředit. Na Kláře je pak, aby defacto chlapci převyprávěla, co se v zadání píše anebo vysvětlila, co od něj a ostatních žáků žádá paní učitelka. V ostatních předmětech je chlapec dle Kláry samostatný. „V matematice je samostatný, tam jde spíše o nepochopení třeba zadání, co má dělat, většinou se třeba nějak toho příkladu, výsledku dopočítá i bez nějakých mezivýpočtů. A v dalších předmětech třeba v angličtině, tam mu pomáhám hlavně v praktických věcech, když dělají něco z praktické knížky z učebnice a v přírodovědě nebo ve vlastivědě už je víceméně takto samostatný.“ Klára je s prací asistentky u tohoto chlapce opravdu spokojená a je si vědoma, že práce u ostatních začleněných žáků je poněkud náročnější. Netají se tím, že přípravy na hodiny opravdu nejsou náročné, a to hlavně díky typu postižení začleněného chlapce.

Významová kategorie č. 3 – vzdělání asistenta pedagoga

Asistentka Klára má střední vzdělání s maturitou mimo obor pedagogiky. Její výše dosaženého vzdělání pro vykonávání profese asistenta pedagoga je asistentský kurz v délce rozsahu 80 hodin. Kurz asistenta pedagoga probíhal ve Zlíně. Uvádí, že kurz obsahoval určitě více teorie než praxe. Říká, že ji kurz bavil a taky si z něj něco odnesla. „Myslím si, že na ten začátek mi to dalo hodně, ale později si člověk vlastně stejně musí ke každému dítěti najít ty svoje ehm materiály. Každé dítě potřebuje něco jiného a hm určitě je lepší potom praxe.“ Klára považuje její výši dosaženého vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga za dostačující. „Já si myslím, že moje vzdělání

dostačující je, že stejně nás nejvíc naučí ta praxe a je důležité s tím dítětem pracovat, vzdělávat se dál, třeba zaměřovat se na nějaké semináře spolupráce asistenta pedagoga s učitelem.“

Významová kategorie č. 4 – komunikace s rodiči

Jak bylo uvedeno výše, tento chlapec, u kterého působí asistentka Klára je šikovný a do jisté míry dokáže být samostatný. Jana mimo otázky v rozhovoru uvedla, že chlapec bydlí poblíž školy, tudíž chodí do školy i ze školy sám. S rodiči žáka se tak příliš nepotkává. „Ne, skoro vůbec se nepotkáváme. Chlapec chodí ze školy sám.“ Říká, že s rodiči se tak vidá pouze na třídních schůzkách, během nichž je přítomna, pak komunikuje s maminkou chlapce. Ovšem s rodiči žáka nějaká komunikace probíhá. „Takže komunikujeme víceméně komunikačním deníkem.“ Dle mého názoru však tento samotný typ komunikace není dostačující.

Rozhovor č. 3

Milena je asistentka pedagoga působící na Základní škole Vlára ve Slavičíně ve Zlínském kraji. Má střední vzdělání s maturitou mimo obor pedagogiky. Poté úspěšně absolvovala kurz asistenta pedagoga. V současnosti je v 1. ročníku na Univerzitě T. Bati ve Zlíně obor sociální pedagogika v kombinované formě. Mileně je v současnosti 31 let a její doba praxe činí 1 rok. Nyní působí u chlapce s ADHD a poruchou autistického spektra s 3. stupněm podpůrných opatření s individuálním vzdělávacím plánem. Chlapec má zdravotní problémy, konkrétně epilepsii. Spolu s žákem je ve třídě celkem 17 žáků.

Kvalitativní analýza rozhovoru s paní Milenou

Seznam kódů:

M1 Domluva s pedagogem

M2 Domluva s pedagogem na postupu

M3 Flexibilita pomoci

M4 Asistence jako dopomoc

M5 Příprava materiálů

M6 Přijetí spolužáky

M7 Praxe v rámci kvalifikační přípravy

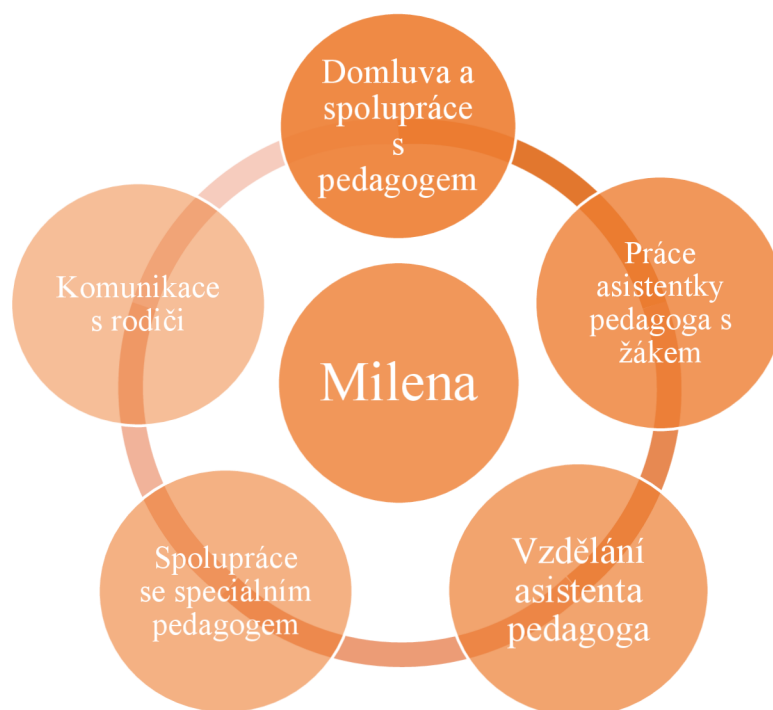
M8 Další vzdělání

M9 Potřeba dalšího vzdělání

M10 Domluva se speciálním pedagogem podle potřeby

M11 Rodiče potkávám skoro každý den

Významové kategorie:

Významová kategorie č. 1 – domluva a spolupráce s pedagogem

Asistentka Milena uvádí, že spolupráce s pedagogem je dobrá. Konzultují problémy kdykoliv během dne. „Kdykoliv potřebujeme, tak si povíme. Buď hned nebo to řešíme po skončení výuky nebo na konci dne.“ Spolupráci s pedagogem si chválí.

Oceňuje vedení pedagoga, prakticky je to tak, jak si Milena představuje práci asistentky. „Vždycky se zeptám, co budeme dělat, co se bude probírat, co má v plánu. No a jsme domluvené tak, že když vidíme, že chlapec učivo nezvládá nebo potřebuje dopomoc, tak mně zavolá. Pojď, pojď mu pomoci. Někdy to vidím i samozřejmě sama. Do toho sešitu mu samozřejmě nevidím. On sedí vepředu a já vzadu, takže vždycky na mě mrkne a já jdu.“ Líbí se jí, že jsou s pedagogem na stejné vlně a situaci většinou vycítí oba stejně, rozumí si. Pro Milenu je spolupráce s pedagogem stěžejní a váží si práce pedagoga. Oba, pedagog i asistentka Alena vykonávají svou práci pouhý jeden rok. Navzdory tomu si Milena pedagoga velmi pochvaluje. Líbí se jí aktivity v hodinách, taky jak pedagog žáka začleňuje mezi ostatní žáky ve třídě.

Významová kategorie č. 2 – práce asistentky pedagoga s žákem

Asistentka Milena se o její náplni práce hodně rozpovídala. Její náplň práce je pestrá, avšak na přípravu, dle slov Mileny, nenáročná. V hodinách matematiky se chlapec snaží. „V matematice, tam to docela zvládá, pokud to není nové učivo. Když je nové, tak si ho беру s sebou a dovysvětluju mu třeba nějaké postupy. Najdeme vždycky, v čem dělá chybu. U něho je spíš takové, že nechce počítat, že to radši opiše od někoho. Nebo počká, až nadiktuje výsledek někdo ze spolužáků. Takže tam se musí dávat pozor, jestli to opravdu počítá, protože u něho neseďm. Spíš, když jsou ty samostatné úkoly, tak takový ten dohled, jestli tomu rozumí, ví, co má dělat. Protože třeba přečte zadání tak nějak ledabyle a dělá víceméně potom něco jiného. Místo toho, aby něco vypisoval, tak to v tom sešitě kroužkuje a tak.“ Z toho vyplývá, že v matematice Milena dohlíží na práci žáka, popřípadě znovu a jasněji vysvětlí zadání. V hodinách výtvarné výchovy je chlapec velmi tvořivý, baví ho. „To on je tvořivý, ale někdy si dělá, co chce, že nedodrží vyloženě to zadání. A i když mu to různě vysvětlujeme, tak prostě přes to nejede vlak, to si dělá svoje. Ale ve finále to má pěkné, jako je kreativní.“ Naproti tomu v hodinách hudební výchovy chlapec neprojevuje žádnou snahu a zájem. Milena uvedla, že chlapec nechce zpívat, protože zpívat neumí a k hudbě či rytmu nemá žádný vztah. Proto je potřeba, aby se vymýšlely další činnosti, které chlapce vtáhnou do děje hudební výchovy. „Třeba, když jsme se učili noty, tak jsem si ho vzala stranou, prostě jsem se mu to snažila vysvětlit, že tady je linka, mezera, kde ty noty sedí a tak.“ Nebo v rámci hudební výchovy pracovali s dechem i kvůli záchvatům vzteku ze strany chlapce. „Tak jsme měli takový dechový čtverec.

A to si vlastně jezdil prstem po papíře a prodýchal se. Tam byly nějak takové frekvence jako nádech pět vteřin a výdech byl myslím delší a zadržet dech.“ Předměty jako je přírodověda či vlastivěda mu jdou. Tam Milena oceňuje domácí přípravu.

Milena se taky rozovídala, jak k chlapci přistupují ostatní žáci ve třídě. Domnívá se, že situace ve třídě je taková kvůli věku žáků. „Zvykly si. Tam musím říct, že si zvykli. Teď je to horší, protože nastává puberta, každý už má svůj názor, už si myslí svoje. Takže už to teďka hodně vnímám, že s ním nechtějí pracovat. Když pracují ve dvojicích, tak už takové ty obličejové hází. Nekomentují to, ale jde to poznat, že ho prostě neberou.“ Proto se s pedagogem rozhodli, že o tom budou diskutovat v rámci třídnických hodin, které mají jednou za čtrnáct dnů.

Významová kategorie č. 3 – vzdělání asistenta pedagoga

Pro vykonávání profese asistenta pedagoga má Milena asistentský kurz v délce rozsahu 80 hodin, který absolvovala online formou. Pro Milenu samotný kurz asistenta pedagoga není dostačující. „Kurz určitě není dostačující. Právě proto jsem šla na vysokou školu. Takže po tom ukončení kurzu jsem si řekla jako to přece nejde, aby takto někdo jenom s kurzem šel mezi děti, protože to jsou zranitelné osoby. A tam je prostě potřeba hodně psychologie a tady tohoto, takže mně to přišlo hrozně málo.“ Proto se Milena rozhodla, že pokud se chce profesi asistenta pedagoga věnovat i nadále, musí se o této problematice dozvědět více. Nyní je Milena na vysoké škole v 1. ročníku a její obor se jmenuje Sociální pedagogika. Mimo to si Milena vyhledává hodně informací o různých poruchách a typech postižení na internetu či v různých publikacích a zajímá se o webináře nebo semináře týkající se právě žáků s určitými poruchami. „Učím se, studuju vysokou školu teďka, sociální pedagogiku. Takže teď mám otevřenou knížku Respektovat a být respektován. Předtím to byla nějaká kniha o ADHD přímo.“

Významová kategorie č. 4 – spolupráce se speciálním pedagogem

Milena patří mezi asistentky pedagoga, které si své práce cení a každý den je pro ni naučení se něčemu novému. Nejenomže se s pedagogem setkává každý den po vyučování nebo ráno před začátkem výuky, spolupracuje taktéž se speciálním pedagogem. „Ano, konzultujeme, když něco přijde.“ Můžu potvrdit, že se se speciálním pedagogem opravdu setkávají a konzultují různé problémy týkající se

začleněného žáka. Někdy se domluví i na postupu, že bude chlapec docházet za speciálním pedagogem dle potřeby. Většinou je to jednou až dvakrát týdně přibližně na půl hodiny. Milena tvrdí, že chlapci speciální pedagog prospívá. Konzultují spolu jak učení tak chování žáka či se baví o jeho zájmech.

Významová kategorie č. 5 – spolupráce s rodiči

Milena se s rodiči chlapce setkává denně. Zmínila se, že se s nimi setkává mnohem častěji než pedagog a že jakýmsi prostředníkem v komunikaci mezi pedagogem a rodiči chlapce. Pedagog však s rodiči komunikuje prostřednictvím telefonu či počítače. Taktéž uvedla, že ke komunikaci využívá často komunikační deník. „Setkávám se s matkou, ta si ho totiž vyzvedává. Takže skoro každý den ji potkávám. Akorát maminka je taky nemocná, takže s ní je komunikace horší. Takže se bavíme s tatínkem. Buď komunikačním deníkem, anebo paní učitelka píše maily, telefonuje, takže tak se bavíme.“

Rozhovor č. 4

Sára je asistentka pedagoga působící na Základní škole Vlára ve Slavičíně ve Zlínském kraji. Má střední pedagogické vzdělání, které si dodělávala dálkově. Nyní působí u žáka, který má poruchu pozornosti (konkrétně ADHD) a poruchu autistického spektra. Má 3. stupeň podpůrných opatření bez individuálního vzdělávacího plánu. Sára má tříletou praxi. Ve třídě je dohromady dvacet žáků.

Kvalitativní analýza rozhovoru s paní Sárrou

Seznam kódů:

S1 Domluva s pedagogem na postupu, co je potřeba

S2 Flexibilita času pro domluvu

S3 Asistence jako dopomoc

S4 Příprava materiálů

S5 Práce s pomůckami podle potřeby dítěte

S6 Praxe jako součást studia

S7 Praxe jako důležitá součást přípravy

S8 Potřeba dalšího vzdělávání

S9 Domluva se speciálním pedagogem

S10 Speciální sešit

S11 Každodenní kontakt s rodiči

Významové kategorie:

Významová kategorie č. 1 – spolupráce s pedagogem

Asistentka Sára uvedla, že se s pedagogem domlouvá denně odpoledne, tedy po skončení výuky. S pedagogem se domlouvají minimálně dvacet minut a konzultují spolu, jak se chlapci dařilo nebo nedařilo, co budou probírat následující den či jak bude probíhat výuka. „Většinou po skončení výuky si s paní učitelkou sedneme a domluvíme se jakoby, jak probíhal ten den, který byl a co bude potřeba na zítřek. Jestli mi připraví něco speciálního pro chlapce, anebo jestli třeba jí jako zastoupím a

budu kontrolovat třeba žáky nebo co ona bude prostě potřebovat podle toho, jaké budou předměty další den.“ Sára je s komunikací s pedagogem spokojena, s pedagogem si sedlí a v ničem nevidí překážku, je nadšena. „Tak většinou tím, že se jsme v daných hodinách, tak mi to paní učitelka řekne, co zrovna potřebuje. Že se rovnou domluvíme, že mi to ukáže nebo mám připravené od ní nějaké materiály. A většinou se na tom domlouváme právě po tom vyučování, co jako budeme chtít. Ale myslím si, že si rozumíme. Že jsme na sebe napojené, takže víme, kdy a co zrovna je zapotřebí udělat, aby to prospělo všem. A ne jenom tomu žákovi, který tu pomoc potřebuje.“

Významová kategorie č. 2 – práce asistenta pedagoga

Sára tvrdí, že každá hodina je jiná a probíhá různě. V některých předmětech pomáhá přímo chlapci, u kterého probíhá asistentská činnost. „Pomáhám mu vlastně s pochopením zadání nebo většinou on má problém i s rychlostí. Tak aby stíhal tempo ostatních spolužáků.“ V jiných předmětech si s pedagogem vystřídají role. „A v některých předmětech zase jde za ním paní učitelka a já dohlédnu na ostatní žáky, jestli fungují tak jak mají.“ Sáře se práce s ostatními žáky zamlouvá, netajila se tím, že by uvítala více suplovaných hodin.

Co se týká výchov, Sára nemusí příliš dohlížet na začleněného žáka. Uvedla, že snad jediná tělesná výchova je chlapcovou slabou stránkou. Celkově je těžkopádný, nejde mu to, tím pádem tělesnou výchovu nemá rád a nesnaží se. V anglickém jazyce asistentka Sára dohlíží na tempo žáka, speciální pomůcky či pracovní listy a jiné aktivity chystat nemusí. „A třeba v angličtině, tam mají úplně jinou paní učitelku, tak jsem většinou jenom s ním, aby stíhal tempo výuky a pomáhám mu vlastně s tím, co ona po nich chce.“

Významová kategorie č. 3 – příprava materiálů

Asistentka Sára má většinou připraveny materiály od pedagoga, u kterého bude probíhat daná výuka. Chlapec, kvůli tomu, že má poruchu autistického spektra, používá během výuky harmonogram, dle kterého se řídí. „Chlapec má nějaké pomůcky po mé předchůdkyni, co už měl připravené. Třeba harmonogram, aby věděl hodiny, jak budou probíhat, kdy končí hodina, aby se mohl orientovat.“ Sára taktéž nějaké pomůcky vyrobí, a to v případě, kdy chlapci něco nejde nebo potřebuje další pomoc

s učivem. Taky mají ve výuce k dispozici počítač. „A určitě, když vidím, že v některém předmětu potřeboval nebo mu něco nešlo, tak se podíváme, jestli je potřeba vyrobit nějakou pomůcku. Anebo pracujeme pomocí počítače, najdeme nějaké počítačové hry, co jsme našli, a které mu pomůžou.“

Významová kategorie č. 4 – vzdělání asistenta pedagoga

Sára je se svým dosaženým vzděláním pro výkon profese asistenta pedagoga spokojena. Přiznává však, že by nebylo špatné, kdyby se více zaměřila na oblast speciální pedagogiky. „Tak myslím si, že určitě by bylo dobré dodělat si aspoň třeba na celoživotním vzdělávání speciální pedagogiku, protože je to vlastně pro každou tu diagnózu jiné. Je potřeba jiná dopomoc. Takže tam bych viděla tu možnost seberozvoje.“ Sára se snaží i o vlastní sebevzdělání. Čte knihy se zaměřením na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo čas od času navštěvuje různé semináře či webináře. „Zrovna čtu například knížku Respektovat a být respektován, anebo o Montessori pedagogice. Takže pořád se snažím číst nebo něco dělat a vzdělávat se. Zrovna teď i chodím na seminář o Montessori pedagogice.“

Významová kategorie č. 5 – komunikace a spolupráce s rodiči

Komunikace mezi rodiči a asistentkou Sárou probíhá pravidelně prostřednictvím komunikačního deníku. Taktéž se asistentka Sára setkává s rodiči odpoledne, kdy si chlapce vyzvedávají z družiny. „Máme speciální sešit, do kterého vlastně píšu třeba poznámky, pokud potřebuji něco po rodičích nebo to nefungovalo zrovna tak, jak mělo. Protože ho vlastně vždycky vyzvedávají z družiny, tak pokud je něco potřeba řešit aktuálně, tak jsem s nimi v dennodenním kontaktu a můžeme si tak říct, co zrovna oni potřebují nebo, co potřebuji já.“

Rozhovor č. 5

Elena je asistentka pedagoga působící na Základní škole v Uherském Brodě Pod Vinohrady. Má magisterské vzdělání mimo obor pedagogiky, přesněji knihovnictví. Pro výkon práce asistenta pedagoga proto úspěšně absolvovala kurz asistenta pedagoga. Eleně je 29 let a její praxe činí jeden rok. Nyní působí u žákyně z Holandska, tudíž jde o dvojjazyčnou žákyni. Dohromady je ve třídě dvacet žáků.

Kvalitativní analýza rozhovoru s paní Elenou

Seznam kódů:

E1 Domluva s pedagogem na postupu

E2 Asistence jako dopomoc

E3 Práce s pomůckami

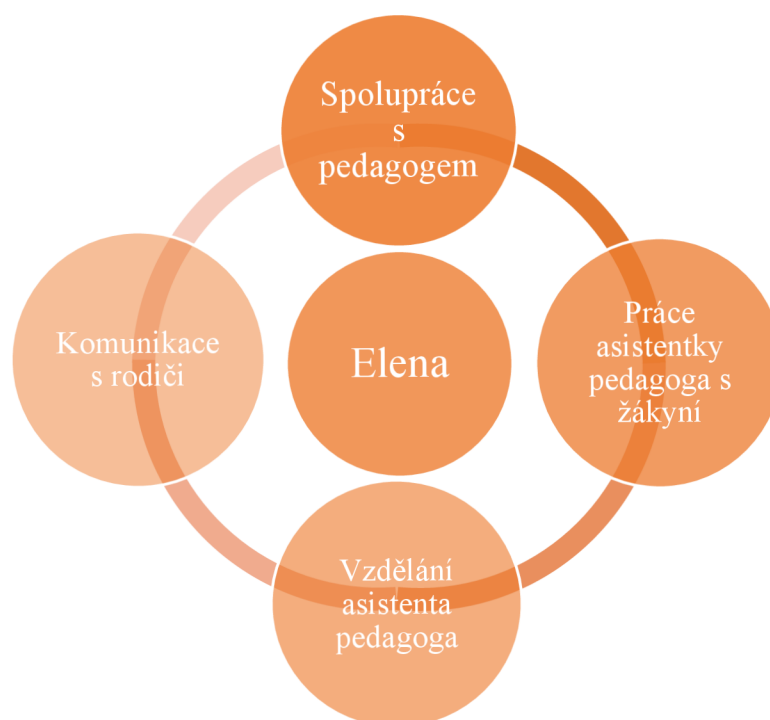
E4 Praxe jako součást kurzu

E5 Využití vzdělání v praxi

E6 Kurz není dostačující

E7 Setkávání s matkou žákyně

Významové kategorie:

Významová kategorie č. 1 – spolupráce s pedagogem

Elena je asistentkou pedagoga pouze tři měsíce, nemá proto příliš zkušeností, přesto se snaží, aby odvedla co nejlepší práci. S pedagogem je dle doporučení ostatních asistentů pedagoga v kontaktu každý den. Konzultují tak spolu věci průběžně. „Víceméně dennodenně, protože s její třídní jsem každý den v kontaktu. Sedíme spolu v kabinetě.“ Žákyně, u které probíhá asistentká činnost, je z Holandska, tudíž je jejím mateřským jazykem holandština. Asistentka tak hodiny českého jazyka vede sama v jiné místnosti, kde jsou s žákyní pouze ony dvě. Pedagog však asistence dává doporučení, jak s žákyní pracovat, pak už je na asistence, jak látku předá žákyní. Naopak v matematice, či různých výchovách vede hodinu učitel, asistentka však překládá žákyní, co zrovna probírají, popřípadě látku znovu vysvětlí.

Významová kategorie č. 2 – práce asistentky pedagoga s žákyní

Jak již bylo zmíněno výše, mateřským jazykem žákyně je holandština. Asistentka Elena tak většinu času v hodinách matematiky či různých výchovách překládá žákyní probíranou látku. „Víceméně s ní docházím do matematiky a výchov, popřípadě když učitel potřebuje, tak jsem s ním ve třídě. Je to složité, protože žákyně musí nejprve pochopit češtinu a poté vlastně specifická slova. Jinak výuka například v matematice probíhá tak, že učitel mi dá předem látku, která se bude probírat. Já ji to přeložím a poté dovysvětluju. V hodině ji to dovysvětluju, popřípadě cokoliv aktuálního se děje, tak ji překládám.“ Jinak probíhají hodiny českého jazyka, to Elena s žákyní dochází do jiné volné třídy, kde pracují samostatně. Eleniným úkolem je převážně práce v českém jazyce. „Používám učebnice češtiny především pro 1. stupeň, protože holka nemá základy. Takže začínáme něčím jednodušším. A především jsem s ní sama ve třídě a vlastně učím ji česky podle učebnice češtiny a podle nějakých cizojazyčných učebnic, vlastně učebnice češtiny pro cizince, plus další pomůcky. mám k dispozici tablet, kde mám překladač, který je užitečný. A kde si popřípadě, když je nedorozumění překladu, tak používám obrázky na Googlu. Další pomůcky jsou hlavně učebnice a nějaké výukové programy. Ale to je spíše na webových stránkách. No, jinak není těch pomůcek moc. Samozřejmě na internetu je hromada webových stránek jako Učíme se česky, kde je hodně cvičení, které ji pomáhají.“

Významová kategorie č. 3 – vzdělání asistenta pedagoga

Nejvyšším dosaženým vzděláním Eleny pro výkon profese asistenta pedagoga je gymnázium a asistentský kurz. Kurz trval přibližně tři měsíce a probíhal prostřednictvím počítače, tedy online formou. „Jo, tak tři měsíce online přes agenturu Schola servis a často? Hmm, no, když to shrnu, tak plus mínus jednou týdně nebo jednou za dva týdny.“ Elena má mimo obor pedagogiky ještě magisterské vzdělání v oblasti knihovnictví. Dle Eleny je výhoda, že si prošla vysokou školou a na spoustu věcí je tak připravena. Přiznává však, že asistentský kurz pro ni není dostačující. „No, jelikož si myslím, že když mám magistra, tak jsem prošla nějakou výchovou. Sice to nebylo vyloženě pedagogické vzdělání, ale tak obecně, to, co jsem studovala i tam jsme se učili, jak pracovat s dětmi. Takže i to mi pomohlo. Ale myslím si, že samotný kurz asistenta pedagoga není úplně dostačující.“ Proto se nyní zaměřuje na webináře či semináře zabývající se dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, asistentem pedagoga nebo se vzdělává četbou knih. „Přečetla jsem knihu s názvem Asistent pedagoga, profese utvářená v dialogu od Vandy Hájkové a kolektivu.“

Významová kategorie č. 4 – komunikace s rodiči

Elena se s rodiči žákyně osobně nesetkává. Říká, že je to i tím, že je ve školství teprve tři měsíce a žákyně je samostatná, jelikož má asistenta jen proto, že neumí česky. Po vyučování tak chodí domů se svou starší sestrou, rodiče si ji nevyzvedávají. Komunikace mezi rodiči a asistentkou zatím probíhá telefonicky. „Vlastně jsme si jenom volali, co si mají doplnit a posílala jsem ji nějaké materiály, co si mají doplnit.“ Elena upřesnila, že se bude osobně setkávat pouze s matkou, jelikož je z České republiky. „Jelikož jsem ve škole teprve tři měsíce, tak teprve třídní schůzky budou a budu se potkávat pouze s maminkou žákyně.“

6.9 Interpretace získaných dat a výzkumné závěry

Po sepsání jakési kostry analytického příběhu, se zaměřujeme na psaní vlastního výzkumného textu. Interpretace dat je dělena na primární a sekundární. Primární interpretace je paralelní s procesem analýzy, při kterém je žádoucí držet se roviny dat. Sekundární interpretace je paralelní s procesem psaní. Znovu bychom měli promýšlet analyzovaný materiál s tím ohledem, o čem jsou naše data, co znamenají naše schémata či tabulky a taky, proč k popsáním jevům dochází (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Autorka diplomové práce se rozhodla odpovědi na výzkumné otázky zaznamenat do následujících tabulek. Rozhodla se tak kvůli přehlednosti a lepší orientaci. Na závěr každé výzkumné otázky i hlavní otázky výzkumu bude proveden závěr.

Výzkumná otázka č. 1: Jak pomáhá asistent pedagoga pedagogovi?

Hana	„Domluvíme se, co a jak bude probíhat, co budeme dělat, co je potřeba připravit.“ V hodinách pak pracuje převážně se začleněným chlapcem, popřípadě se s pedagogem vystřídají v činnosti. „Jdu se podívat i k ostatním dětem, kteří třeba potřebují s něčím pomoci a někdy v případě potřeby se i s paní učitelkou prohodíme, že paní učitelka jde k tomuto žákovi a já třeba pracuji se zbytkem třídy.“ Pokud pedagog potřebuje, asistentka nakopíruje či nastříhá, co potřebuje.
Klára	V hodinách pomáhá pedagogovi s chlapcem, který má podpůrná opatření. Se zbytkem třídy nepracuje. Před či po vyučování „pomáhám pedagogovi s kopírováním, stříháním, laminováním, přichystáváním různých pracovních listů na hodiny.“
Milena	Pomáhá pedagogovi s čímkoliv potřebuje. Je takovým jeho pomocníkem. Kopíruje, stříhá, laminuje, pracuje s celou třídou nebo jen se začleněným chlapcem. Je ochotná problémy či postřehy řešit hned, o přestávkách nebo po skončení výuky.
Sára	Je s pedagogem v denním kontaktu, konzultují každý den po skončení výuky. „S paní učitelkou si sedneme a domluvíme se jakoby, jak probíhal ten den, který byl a co bude potřeba na zítřek. Jestli třeba jí jako zastoupím a budu kontrolovat třeba žáky nebo co ona bude potřebovat.“ V hodinách pomáhá chlapci s podpůrným opatřením anebo „dohlédnu na ostatní žáky, jestli fungují tak jak mají.“ Taky v případě potřeby kopíruje, stříhá, třídí či laminuje.
Elena	Její pomoc pedagogovi spočívá hlavně v pomoci se žákyní, u které probíhá asistentka činnost. Po každodenní domluvě s pedagogem si asistentka například hodiny českého jazyka řídí sama v jiné místnosti. Kde je pouze ona a žákyně. Když však pedagog potřebuje, je s žákyní ve třídě s ostatními žáky a popřípadě pomáhá ostatním nebo kopíruje či stříhá potřebné věci do dalších předmětů.

Z výzkumu vyplývá, že jsou všechny asistentky pedagoga ochotny pomáhat pedagogovi kdykoliv a není to pro ně přítěž. Čtyři z pěti dotazovaných asistentek

uvedli, že pedagogovi pomáhají nejenom se začleněným žákem či žákyní, ale taky se zbytkem třídy, kdy obchází po třídě a pomáhají ostatním žákům nebo si s pedagogem vystřídají role. Mimo to všechny asistentky pedagoga pomáhají pedagogovi s kopírováním, stříháním či laminováním.

Výzkumná otázka č. 2: Jak pomáhá asistent pedagoga žákovi?

Hana	Hana je většinu času u začleněného žáka, a to hlavně v předmětech jako je matematika a český jazyk. Vysvětluje mu učivo, popřípadě dohlíží, zda pochopil zadání. V případě, kdy má žák své dny nebo neovládá své emoce, odchází s ním asistentka do jiné samostatné třídy, kde s žákem dále procvičují učivo samostatně. Pro žáka taky chystá tabulku s přehledem úkolů na daný den a v případě, kdy je žák přetížený a nesoustředěný má možnost využít sedací vak ke krátkému odpočinku.
Klára	Dle slov asistentky „Záleží na jednotlivých předmětech. Třeba v českém jazyce chlapci vysvětlím při nějaké samostatné práci, co má dělat.“ Žák má největší problém v nepochopení zadání ve většině předmětech. Asistentka tak chlapci znovu vysvětlí, co se po něm žádá. „Je to strašně individuální, protože chlapec někdy je úplně samostatný a z toho třeba celou hodinu sedím u něho a musím mu dopomáhat s prací, co mají v hodině, hlavně ale teda s vysvětlováním.“
Milena	Chlapec zvládá látku dobře. „Někdy má problém, když se učí něco nového, tak to potřebuje zvlášť ještě dovysvětlit.“ To si jej pak asistentka vezme stranou a vysvětlí mu například nějaké postupy. Snaží se přijít na to, kde chlapec chybí a co mu působí potíže. V matematice a českém jazyce asistentka na žáka spíše dohlíží. Říká, že „když jsou ty samostatné úkoly, tak takový ten dohled, jestli tomu rozumí, ví, co má dělat. Protože třeba přečte zadání tak nějak ledabyly a dělá víceméně potom něco jiného.“ Na asistentce pak je, aby žákovi zadání znovu vysvětlila. V předmětech jako je přírodověda či vlastivěda není potřeba pomoci, asistentka pouze dohlíží na žáka, popřípadě jak aktivizuje.
Sára	V některých předmětech asistentka přímo pomáhá chlapci, u kterého probíhá asistentká činnost. Pomáhá mu s pochopením zadání a taky dbá na jeho tempo a čas, kterého je potřeba více oproti ostatním žákům. Chlapec má potíže se zadáním, kdy si jej špatně nebo rychle přečte a neporozumí mu. Pak převládne

	žákova beznaděj a neví, co má dělat. Je pak na asistentce, aby se tedy na zadání více zaměřili nebo jej chlapci znovu vysvětlila.
Elena	Hlavní náplní práce Eleny je naučit žákyni česky. Jde o žákyni, jejíž mateřským jazykem je holandština. Nemá proto problémy s učivem samotným, ale s porozuměním. Asistentka tak nejvíce pomáhá žákyni s českým jazykem, kdy spolu dochází do samostatné třídy. Na ostatní předměty se pak vrací k ostatním žákům a asistentka pak žákyni překládá zadání. „Já ji to přeložím a poté dovysvětluju. V hodině ji to dovysvětluji, popřípadě cokoliv aktuálního se děje, tak ji překládám.“

Z výzkumu se nám podařilo zjistit, jak pomáhá asistent pedagoga konkrétnímu žákovi. Čtyři dotazované respondentky uvedli, že největší pomoc, kterou poskytují žákovi, vidí ve vysvětlování zadání. V podstatě přetlumočí a případně vysvětlí, co se od žáka žádá.

Výzkumná otázka č. 3: Má vzdělání asistenta pedagoga vliv na míru jeho angažovanosti ve vyučovací hodině?

Hana	Hana se na vyučovací hodiny připravuje vždy den dopředu. Nemá ráda, když je na hodiny nepřipravena. V hodinách pak nesedí po celý čas vedle začleněného žáka, ale pomáhá i ostatním dětem, popřípadě si s pedagogem na část hodiny vymění role. Asistentka je v hodinách aktivní, kreativní, dokáže se přizpůsobit potřebám začleněného žáka i ostatních žáků ve třídě. Hana říká, že spoustou věcí se inspirovala na vysoké škole, kdy měli povinnou praxi a několikrát navštívila různá speciální zařízení.
Klára	Klára se příliš na hodiny nepřipravuje. Sama přiznává, že se s pedagogem setkává pouze v pondělí, kdy se seznámí s týdenním plánem a prokonzultují, co se bude odehrávat následující týden. V hodinách pak většinu času tráví u svého žáka. Uvedla, že asistentský kurz ji pomohl hlavně na začátku, kdy s prací asistentky začínala. Později si ale musela začít hledat materiály ke konkrétním žákům s určitou diagnózou.
Milena	Tvrdí, že se na hodiny speciálně nepřipravuje. Ovšem s pedagogem se setkávají každý den, kdy spolu řeší, jak hodiny proběhly a co se bude dít následující den v jednotlivých hodinách. Milena nesedí s žákem v lavici po celou dobu výuky, taky obchází po třídě a zaměřuje se na ostatní žáky. V případě,

	kdy pedagog potřebuje, je ochotna jít nakopírovat, stříhat či nachystat potřebné věci. Milena kromě asistentského kurzu studuje vysokou školu. Na tu se rozhodla jít právě až po úspěšném absolvování kurzu, kdy se jí připravenost na vykonávání profese zdála dostačující.
Sára	Sára se na hodiny připravuje každý den za přítomnosti pedagoga. V hodinách pak pracuje jak se začleněným žákem, tak s ostatními žáky ve třídě. Líbí se jí, že se v hodinách pravidelně střídají s pedagogem. Při práci s žákem využívá učebnice základní školy, ale i různé kartičky, hry a Montessori metodu. Je velmi aktivní a snaživou asistentkou.
Elena	Se domlouvá s pedagogem dennodenně. S žákyní pracuje sama v jiné třídě nebo i s ostatními žáky ve třídě, kdy žákyni hlavně překládá a vysvětluje učivo. V hodinách využívá mimo jiné cizojazyčné učebnice či do hodin zapojuje práci s tabletem. S ostatními žáky v hodinách nepracuje, ani nezaskakuje za pedagoga.

Výzkumem jsme zjistili, že opravdu záleží na výši dosaženého vzdělání při angažovanosti asistenta pedagoga v hodinách. Asistentky s vysokou školou či asistentka se středním pedagogickým vzděláním jsou v hodinách více aktivní, střídají činnosti a více se zapojují do výuky. Oproti tomu asistentky s kurzem pracují spíše se žákem, u kterého probíhá asistentská činnost a s pedagogem se nestřídají.

Z výzkumu jsme dokázali získat potřebné informace. Všechny respondentky byly ochotné odpovídat na veškeré otázky. Po zhodnocení výzkumných otázek tak můžeme odpovědět na hlavní cíl práce, zda je míra dosaženého vzdělání pro samotného asistenta pedagoga dostačující.

6.10 Hlavní cíl výzkumu:

Je míra dosaženého vzdělání pro samotného asistenta pedagoga dostačující?

Hana	Její vzdělání je nejvyšší možné pro vykonávání profese asistenta pedagoga a to vysokoškolské. Přiznává, že pro ni její „vzdělání je dostačující.“ Přesto se v průběhu vykonávání profese chce vzdělávat dál formou webinářů či seminářů.
Klára	Má střední vzdělání s maturitou a následný kurz asistenta pedagoga. Myslí si, že její „vzdělání dostačující je, že stejně nás

	nejvíc naučí ta praxe a je důležité s tím dítětem pracovat, vzdělávat se dál, třeba zaměřovat se na nějaké semináře“
Milena	Má stejně jako předchozí asistentka střední vzdělání s maturitou a kurz asistenta pedagoga. Kromě toho se rozhodla, že se na vzdělání dále zaměří. Nyní je v 1. ročníku na vysoké škole a její obor nese název Sociální pedagogika. Rozhodla se tak z toho důvodu, protože se domnívá, že „kurz určitě není dostačující. Právě proto jsem šla na vysokou školu.“
Sára	Sáříno nejvyšší dosažené vzdělání pro vykonávání profese asistenta pedagoga je střední pedagogické vzdělání. Je přesvědčena, že „by bylo dobré dodělat si aspoň třeba na celoživotním vzdělávání speciální pedagogiku.“ Z toho vyplývá, že její dosažené vzdělání pro ni osobně není dostačující.
Elena	Její nejvyšší dosažené vzdělání je magisterské, avšak mimo obor speciální pedagogiky. Pro vykonávání profese asistenta pedagoga má úspěšně absolvované gymnázium a následný kurz pro asistenta pedagoga. Je toho názoru, že „samotný kurz asistenta pedagoga není úplně dostačující.“

Poslední hlavní otázkou výzkumu jsme zjišťovali, zda je míra dosaženého vzdělání dostačující pro asistentky pedagoga. Na základě vlastního uvážení jsem se domnívala, že míra dosaženého vzdělání na výkon profese asistenta pedagoga nemá vliv a taky, že asistentky pedagoga budou s vyšší dosaženého vzdělání spokojeny. Z výzkumu jsme však zjistili, že pro tři z pěti tázaných asistentek pedagoga není jejich nejvyšší dosažené vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga dostačující. Jsou to asistentky s asistentským kurzem či středním pedagogickým vzděláním. Pro asistentku Hanu, jejíž dosažené vzdělání je vysokoškolské, již její vzdělání dostačující je. Výjimkou je asistentka Klára s asistentským kurzem, která je se svým dosaženým vzděláním spokojena.

7 Závěr

Tato diplomová práce byla rozdělena na část teoretickou a empirickou. Teoretická část byla dále rozdělena na čtyři kapitoly. První kapitola teoretické části pojednávala o vymezení základních pojmů, tím byly pojmy integrace, inkluze, podpůrná opatření, individuální vzdělávací plán, taky rozdíl mezi osobním a pedagogickým asistentem.

Druhá kapitola se zabývala problematikou asistenta pedagoga, definovali jsme samotný pojem asistenta pedagoga a jeho náplň práce, jeho dosažené vzdělání a platové ohodnocení, historii profese asistenta pedagoga, legislativní ukotvení, taky kvalifikační a osobnostní předpoklady. Taktéž byl brán zřetel na rozdíly a konkrétní výsledky práce vzhledem k jejich dosaženému vzdělání. Třetí kapitola poukázala na fakt, jak asistent pedagoga spolupracuje s žákem, pedagogy či rodiči. V závěrečné kapitole teoretické části jsme věnovali pozornost žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich rozdělením, charakteristikou a vymezením pojmu.

Praktická část diplomové práce obsahovala výzkumné šetření polostrukturovaných rozhovorů s pěti asistentkami pedagoga různého věku a vzdělání. Byla definována charakteristika polostrukturovaného rozhovoru, cíle a otázky výzkumného šetření, následná interpretace získaných dat a závěr práce.

V této části diplomové práce se zabýváme zejména kvalitou a přístupem práce jednotlivých asistentů pedagoga s vlivem na jejich dosažené vzdělání. Bereme zřetel na rozdíly a konkrétní výsledky práce vzhledem k jejich dosaženému vzdělání.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit, zda je míra dosaženého vzdělání pro samotného asistenta pedagoga dostačující, a to formou polostrukturovaných rozhovorů. Z hlavního cíle byly odvozeny cíle dílčí. Na základě těchto cílů byly stanoveny výzkumné otázky zaměřené na profesi asistenta pedagoga, a to, jak pomáhá asistent pedagoga pedagogovi, jak pomáhá asistent pedagoga žákovi a zda má vzdělání asistenta pedagoga vliv na míru jeho angažovanosti ve vyučovací hodině. Na každou výzkumnou otázku byl následně vytvořen a sepsán závěr.

8 Seznam použité literatury

AINSCOW, Mel a Tony BOOTH. *Ukazatel inkluze. Rozvoj učení a zapojení na školách*. Překlad revidovaného vydání SCIE. Praha: Rytmus, o.s., 2002. ISBN 80-903598-5-X.

BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Inkluzivní didaktika v základní škole se zřetelem na edukaci žáků s lehkým mentálním postižením*. Brno: Masarykova Univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6560-4.

BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2017. ISBN 978-80-731-515-84

BELL, Judith. *Doing your research project: a guide for first-time researchers in education, health and social science*. Maidenhead: Open University Press. 2005. ISBN 0-335-21504-1.

BOČKOVÁ, Barbora a Marie VÍTKOVÁ, *Podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v kontextu inkluzivního vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8508-4.

ČADOVÁ, Eva, ed. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3378-3.

GABAŠOVÁ, Jitka a Miroslav VOSMIK. *Asistent pedagoga a klima třídy: management třídy*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 2019. ISBN 978-80-7496-419-0.

HABR, Jonáš, Helena HÁJKOVÁ a Hana VANÍČKOVÁ. *Metodika práce asistenta pedagoga: osobnostní rozvoj asistenta pedagoga a komunikace s rodinou nebo komunitou žáka*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4670-7.

HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010. ISBN 978-80-247-3070-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

HORÁČKOVÁ, Ilona. *Metodika práce asistenta pedagoga*. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4656-1.

JANDERKOVÁ, Dita. *Pedagogická diagnostika a vybrané problémy na 1. stupni ZŠ*. Praha: 2018. ISBN 978-80-7496-389-6.

KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta Publishing, s.r.o., 2016. ISBN 978-80-88163-12-1.

KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vzdělávání žáka s SVP*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 2016. ISBN 978-80-7496-213-4.

KROUPOVÁ, Kateřina, ed. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: vybrané pojmy*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5264-8.

LECHTA, Viktor, ed. *Inkluzivní pedagogika*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1123-5.

LEWIS-BECK, Michael S., BRYMAN, Alan a TIM FUTING LIAO, T. *The Sage encyclopedia of social science research methods*. London: Sage, 2004. ISBN 978-0761923633.

MICHALÍK, Jan, ed. *Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb u dětí žáků a studentů s potřebou podpůrných opatření ze zdravotních důvodů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5891-5.

MICHALÍK, Jan, ed. *Sborník z konference: systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4237-2.

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika, ed. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4722-3.

NĚMEC, Zbyněk, *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola, 2014. ISBN 978-80-903631-9-9.

NĚMEC, Zbyněk, Šimáčková-Laurenčíková, Klára, a Vanda Hájková, *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, (2014). ISBN 978-80-7290-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila, ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

POTMĚŠIL, Miloň, ed. *Metodika práce se žákem se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3310-3.

POTMĚŠIL, Miloň, ed. *Sociální prostředí ve škole a inkluzivní vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-52-95-1.

RADOSTNÝ, Lukáš, ed. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. Praha: META o.s., 2011. ISBN 978-80-254-9175-1.

ŘÍHOVÁ, Alena. *Poruchy autistického spektra (pomoc pro rodiče dětí s PAS)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2677-8.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

TANNENBERGEROVÁ, Monika. *Průvodce školní inkluzí aneb Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti?* Praha: Wolters Kluwers ČR, a. s., 2016. ISBN 978-80-7552-008-1.

UZLOVÁ, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7367-764-0.

VALENTA Milan a Jan MICHALÍK. *Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb u dětí, žáků a studentů s zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3161-1.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0875-4.

ZILCHER, Ladislav a Zdeněk SVOBODA. *Inkluzivní vzdělávání: efektivní vzdělávání všech žáků*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2019. ISBN 978-80-271-0789-6.

9 Seznam internetových zdrojů

Afázie. *Asociace klinických logopedů České republiky* [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--afazie>.

Co je os. asistence. *Osobní asistence*. [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.osobniasistence.cz/?tema=1&article=2&detail=2>.

Historie. *Asistent pedagoga.cz* [online]. Praha: Nová škola [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/historie>.

Kvalifikační předpoklady. *Asistent pedagoga.cz* [online]. Praha: Nová škola [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/kvalifikacni-predpoklady>.

MŠMT ČR. *Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami*. [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/.

MŠMT ČR. *Společná odpovědnost* [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/8758_1_1/.

Náplň práce. *Asistent pedagoga.cz* [online]. Praha: Nová škola [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/napln-prace>.

Nářízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-222>.

Nářízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a ve správě [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-341>.

NĚMEC, Z., 2021 Historie a současnost asistentů pedagoga v ČR. *Asistent pedagoga.cz* [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.asistent-pedagoga.cz/onb/33/historie-a-soucasnost-asistentu-pedagoga-v-cr-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EpeeroRmckGS5q6WS-uRTNE/>.

Plat asistenta pedagoga. *Asistent pedagoga.cz* [online]. Praha: Nová škola [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/zakony-vyhlasky/plat-asistenta-pedagoga>.

Skandovaná řeč. *Velký lékařský slovník*. [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://lekarske.slovníky.cz/pojem/skandovana-rec>.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>.

Vyhláška č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-127>.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-73>.

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

Zákon č. 82/2015 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-82>.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

Zákon č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>.

10 Seznam příloh

Příloha č. 1 Pilotní rozhovor – Marie, doslovný přepis

Příloha č. 2 Rozhovor – Hana, doslovný přepis

Příloha č. 3 Rozhovor – Klára, doslovný přepis

Příloha č. 4 Rozhovor – Milena, doslovný přepis

Příloha č. 5 Rozhovor – Sára, doslovný přepis

Příloha č. 6 Rozhovor – Elena, doslovný přepis

Příloha č. 1 Pilotní rozhovor – Marie, doslovný přepis

Na jaké škole působíte a kolik žáků máte ve třídě?

Tak já nyní pracuji na malotřídní škole v Komni jako asistent pedagoga ve spojené třídě, je tam 4. a 5. ročník, ve 4. ročníku jsou tam 4 žáci a v 5. ročníku žáci 2.

U jakého žáka probíhá Vaše asistentská činnost?

Tak nyní jsem u chlapce, který je ve 4. ročníku a má třetí stupeň podpůrných opatření s individuálním vzdělávacím plánem.

Jak se připravujete na vyučovací hodiny, kdy to probíhá?

Na hodiny se připravuju odpoledne po vyučování v rámci nepřímé pedagogické činnosti, kdy se domlouváme s třídním učitelem nebo i s jinými učiteli na tématech na další hodiny na tom, co je potřeba dále procvičit, zopakovat nebo nachystat nějaké pracovní listy.

Jak často se setkáváte s pedagogem na konzultaci hodin?

Spíš s pedagogy se setkávám každý den někdy odpoledne, někdy ráno. Vzhledem k tomu, že je to malotřídní škola, tak se pedagogové často střídají, takže je potřeba více spolupracovat.

Jak probíhá hodina a co od Vás učitel očekává?

Každá hodina samozřejmě probíhá trošku jinak, protože tento žák nepotřebuje pomoc při všech činnostech. My máme samozřejmě svoje oddělené místo, kdy například v angličtině je potřeba při poslechu úplně se oddělit od ostatních. Potřebuje na to více času, zpomalené verze a větší klid. V češtině, matice úplně dopomoc nepotřebuje, procházím po třídě i mezi ostatními neintegrovanými žáky a jsem po ruce učitelovi, učitelce kdykoliv si řekne. Ve výtvarce a v jiných pracovních činnostech je potřeba mu více pomoci, protože eehm má špatnou úroveň jemné motoriky, takže většinou děláme úplně jiné věci než ostatní. (co konkrétně) Ee snažíme se tu jemnou motoriku víc rozvíjet například při práci s kinetickým pískem. Má různé speciální nástavce na pastelky, na nůžky a další...

Popište, jakým způsobem probíhá spolupráce s učitelem?

Jak už jsem zmínila, tak s učitelem spolupracuji každý den, nebo spolupracuji s více učiteli. Většinou se setkáváme odpoledne, někdy ráno, záleží na domluvě ehm vždycky si sedneme a probíráme předměty zvlášť. Ehm většinou už mám dopředu připravené nějaké pracovní listy, kdy mi ten učitel řekne, co je potřeba, jak to ještě doplnit, na co se více zaměřit, co třeba vyškrtnout, co není potřeba a ehm musím říct jako, že spolupráce je výborná a nestalo se, že bych si musela vést hodinu úplně sama.

Jaké je Vaše dosažené vzdělání pro vykonávání práce asistenta pedagoga a kde Vaše vzdělání probíhalo nebo stále probíhá, pokud stále studujete. Jak dlouho to bylo nebo jak často?

No moje nejvyšší vzdělání je maturita na gymplu a momentálně studuju učitelství pro první stupeň a speciální pedagogiku ehm čtvrtým rokem na univerzitě Palackého v Olomouci, takže ještě nemám ukončené studium a měla bych končit příští rok. Studium probíhá v Olomouci a probíhá nepravidelně většinou v pátky a je to jak kdy, jedenkrát za měsíc, někdy všechny pátky v měsíci, zase záleží na rozvrhu.

Obsahovalo Vaše vzdělání víc praxe nebo víc teorie?

Určitě víc teorie, ta praxe je téměř minimální a každý semestr bychom měli splnit dvakrát praxi, která probíhá náslechově, takže si teoreticky nemusíme chystat žádné přípravy nic. Vzhledem k tomu, že už učím ve školství a pracuju s žákem s podpůrným opatřením, tak stačí potvrzení od zaměstnavatele a praxi mám uznanou. Teďka ve 4. ročníku ještě máme povinnou praxi v nějakém speciálním zařízení.

Myslíte si, že využíváte vědomosti a praxi z Vašeho vzdělání často a ve větší nebo menší míře i ve svém zaměstnání?

No snažím se vědomosti využívat téměř každý den. Samozřejmě někdy to nevyjde, každý den je trošku jiný ehm, ale určitě si myslím že vědomosti využívám často.

Myslíte si, že Vaše vzdělání je dostačující popřípadě, kde vidíte mezery v porovnání s ostatními typy vzdělání ve stejném oboru?

Já si myslím, že moje vzdělání je určitě dostačující, protože tady ten obor, co studuju, je na pět let. Ale určitě bych brala teda, kdyby bylo více praxe v tomto studiu. Mezery si myslím, že ani žádné nejsou, protože většinu těch zkušeností člověk nabere až právě v praxi.

Setkáváte se s rodiči žáka?

No, s rodiči žáka, respektive s maminkou nebo babičkou. Babička nebo maminka si chlapce vyzvedávají každý den po obědě, takže jim ho předávám. Takže ano, v kontaktu jsme denně. Vlastně i ráno, když přijdou do školy. Vede ho maminka a ta mi ho předá a já s ním jdu do třídy. Takže se setkáváme denně.

Příloha č. 2 Rozhovor č. 1 – Hana, doslovný přepis

Kolik žáků máte ve třídě?

Tak já pracuju jako asistentka pedagoga u žaka ve druhé třídě, má sedm let. A celkem je v této třídě 14 dětí.

Jak se připravujete na vyučovací hodiny, kdy to probíhá?

Na vyučovací hodiny se připravuji vždycky den předem, kdy si sedneme s paní učitelkou třídní, domluvíme se, co a jak bude probíhat, co budeme dělat, co je potřeba připravit a tak dále.

Jak často se setkáváte s pedagogem na konzultaci hodin?

Tak konzultujeme o přestávkách, jak je potřeba a vlastně každý den po vyučování se domlouváme co budeme dělat, co je potřeba.

Jak probíhá hodina a co od Vás učitel očekává?

Tak hmmm největší potřeba asistence je v hodinách matematiky a českého jazyka. V podstatě jsem většinu času u tohoto svého žaka, vlastně vysvětluju mu, co je potřeba mu dovysvětlit, jestli nechápe zadání a tak dále. To všechno s ním probírám. Pokud třeba něco zvládá samostatně, tak se jdu podívat i k ostatním dětem, kteří třeba potřebují s něčím pomoci a někdy v případě potřeby se i s paní učitelkou prohodíme, že paní učitelka jde k tomuto žaku a já třeba pracuji se zbytkem třídy. A v předmětech jako je angličtina, tak tam v podstatě není potřeba asistence téměř vůbec, protože tento žák chodí ještě do kroužku angličtiny, tak tu angličtinu v podstatě zvládá s přehledem a je ještě třeba dál než ostatní děti a v hodinách jako je výtvarka pracuje taky sám a v hudebce taky. Když je potřeba odejdeme s žákem úplně ze třídy. V dalším případě, kdy je žák přetížený a nesoustředěný má možnost během vyučování využít sedací vak. Tento vak může využít jen dvakrát za hodinu a pod podmínkou, že dodrží čas přesýpacích hodin, které si vezme s sebou.

Popište, jakým způsobem probíhá spolupráce s učitelem?

Tak s paní učitelkou třídní, která vlastně děti učí všechny předměty se den předem domlouváme, jestli je třeba něco potřeba připravit a potom vždycky před každou

hodinou si ještě ehmm chystám takovou tabulku pro tohoto svého žáka, kde má nachystané, jaké úkoly bude tu hodinu plnit a potom si je vlastně, co už má, které úkoly má splněné, tak si kartičky předělává do sloupečků, co už má hotovo.

Jaké je Vaše dosažené vzdělání pro vykonávání práce asistenta pedagoga? (vymezení výzk. vzorku)

Tak momentálně mám dokončené vysokoškolské bakalářské vzdělání speciální pedagogiky a v současné době ještě studuju magisterské studium speciální pedagogiky v kombinované formě.

Kde vaše vzdělání probíhalo, jak dlouho a jak často? (metoda prostého výčtu)

Tak já jsem studovala v Olomouci. Původně jsem studovala ještě vychovatelství prezenčně tři roky a po dvou letech jsem si přidala k vychovatelství ještě studium speciální pedagogiky ehmm kombinovaně a toto studium vlastně, to bylo bakalářské studium speciální pedagogiky, to jsem studovala tři roky a v rámci toho kombinovaného studia jsme měli tak sedm páteků studia za semestr.

Obsahovalo Vaše vzdělání víc praxe nebo víc teorie?

Tak rozhodně jsme měli při studiu více teorie, ale nemůžu říct, že praxe by bylo málo, a hlavně v rámci praxe jsme museli navštívit různé typy zařízení, kde jsme vlastně poznali chod těchto různých zařízení.

Myslíte si, že využíváte vědomosti a praxi z Vašeho vzdělání často a ve větší nebo menší míře i ve svém zaměstnání?

Tak myslím si, že informace, které jsem v rámci studia získala určitě využívám, ať už co se týká teoretických poznatků, kde vlastně v rámci studia speciální pedagogiky jsme probírali jednotlivé druhy postižení, tedy i poruchy autistického spektra, čímž jsem potom věděla jak tady s těmito žáky pracovat, jak nastavit režim a k tomu mi určitě pomohla i praxe, kterou jsme měli v rámci školy, kdy jsem měla možnost navštívit i speciální školu, kde vlastně měli i žáky s poruchami autistického spektra, takže tam jsem se mohla podívat na to jaké pomůcky využívají. Jak nastavují režim dne pro tyto žáky, abychom uplatnili metodu strukturovaného učení.

Myslíte si, že Vaše vzdělání je dostačující popřípadě, kde vidíte mezery v porovnání s ostatními typy vzdělání ve stejném oboru?

Tak já bych řekla, že vzdělání je dostačující, ale v podstatě člověk se musí vzdělávat pořád a takže jsem si různé informace dohledávala, inspirovala jsem se všude možně, hledala nápady...

Setkáváte se s rodiči žáka?

Tak potkáváme se denně po obědě, kdy si ho rodiče vyzvedávají. Bavíme se spolu o tom, co v den proběhlo, a co mají popřípadě doma procvičit, na co se zaměřit.

Příloha č. 3 Rozhovor č. 2 – Klára, doslovný přepis

Na jaké škole působíte a kolik žáků máte ve třídě?

Působím na Základní škole ve Slavičíně na Vláře a máme ve třídě 16 dětí ve 4 B.

Jaké je postižení dítěte, u kterého působíte?

Chlapec má specifický narušený vývoj řeči, sluchové postižení a narušenou pozornost.

U jakého žáka probíhá Vaše asistentská činnost?

Probíhá ve 4. ročníku u žáka s podpůrným opatřením stupně 3 s individuálním vzdělávacím plánem a podporou asistenta.

Jak se připravujete na vyučovací hodiny?

Připravuju se individuálně (bez paní učitelky), protože chlapec pracuje s ostatními dětmi, nemá speciální učebnice, takže dopomáhám, kde je potřeba.

Jak často se setkáváte s pedagogem na konzultaci hodin?

Většinou jednou týdně v pondělí, kdy se seznámím s týdenním plánem, co bude potřeba, nebude potřeba.

Jak probíhá hodina a co od Vás učitel očekává?

Záleží na jednotlivých předmětech. Třeba v českém jazyce chlapci vysvětlím při nějaké samostatné práci, co má dělat, protože většinou to napoprvé od paní učitelky nepochopí s tím, že třeba začátek dělám s ním a on, když se chytne, tak potom už mi sám řekne, že už to zvládne sám a že si mám jít jako sednout. V matematice je samostatný, tam jde spíše o nepochopení třeba zadání, co má dělat, většinou se třeba nějak toho příkladu, výsledku dopočítá i bez nějakých mezivýpočtů. A v dalších předmětech v angličtině, tam mu pomáhám hlavně v praktických věcech, když dělají něco z praktické knížky z učebnice a v přírodovědě nebo ve vlastivědě už je víceméně takto samostatný.

Popište, jakým způsobem probíhá spolupráce s učitelem?

Spolupráce v hodině probíhá tak, že když učitelka sama potřebuje něco, abych s chlapcem udělala jako společně, tak mu pomůžu a je to strašně individuální, protože chlapec někdy je úplně samostatný a z toho třeba celou hodinu sedím u něho a musím mu dopomáhat s prací co mají v hodině, s vysvětlováním ehm atd.

Jaké je Vaše dosažené vzdělání pro vykonávání práce asistenta pedagoga?

Tak já mám maturitu úplně mimo obor. Potom jsem byla na výšce Masarykovi univerzity, kdy jsem studovala lektorství ruského jazyka. Bohužel tady tuto aprobaci nemám ukončenou, takže jsem si udělala jenom kurz asistenta pedagoga a později jsem si dodělala ještě nastavbové studium střední školy předškolní a mimoškolní pedagogiky.

Kde Vaše vzdělání probíhalo nebo stále probíhá, pokud stále studujete. Jak dlouho to bylo nebo jak často?

Já jsem si kurz dělala ve Zlíně na zastřešení „FAKTA FAKTA“ se to jmenovalo a dojížděli jsme od pátku do neděle. V pátek to bývalo odpoledne. V sobotu v neděli to bývalo celý den od rána a ty cykly byly rozdělené asi do pěti částí.

Obsahovalo Vaše vzdělání víc praxe nebo víc teorie?

Určitě více teorie, praxe byla jenom okrajová.

Myslíte si, že využíváte vědomosti a praxi z Vašeho vzdělání často a ve větší nebo menší míře i ve svém zaměstnání?

Myslím si, že na ten začátek mi to dalo hodně, ale později si člověk vlastně stejně musí ke každému dítěti najít ty svoje ehm materiály. Každé dítě potřebuje něco jiného a hm určitě je lepší potom praxe.

Myslíte si, že Vaše vzdělání je dostačující popřípadě, kde vidíte mezery v porovnání s ostatními typy vzdělání ve stejném oboru?

Já si myslím, že vzdělání dostačující je, že stejně nás nejvíc naučí ta praxe a je důležité s tím dítětem pracovat, vzdělávat se dál, třeba zaměřovat se na nějaké semináře spolupráce asistenta pedagoga s učitelem.

Co děláte v práci jiného?

Pomáhám pedagogovi s kopírováním, stříháním, laminováním, přichystáváním různých pracovních listů na hodiny.

Jak se od ukončeného studia dál vzděláváte? Jaké čtete například knihy, publikace, články?

Hmm většinou čtu nějaké články na internetu nebo jsem byla dvakrát na webináři a jednou na semináři spolupráce pedagoga s asistentem pedagoga atd.

Co bylo náplní kurzu?

Náplní kurzu bylo takový ten hlavní průřez specifickými poruchami.

Setkáváte se s rodiči žáka?

Ne, skoro vůbec se nepotkáváme. chlapec chodí ze školy sám. Takže komunikujeme víceméně komunikačním deníkem.

Příloha č. 4 Rozhovor č. 3 – Milena, doslovný přepis

Na jaké škole působíte?

Na Základní škole Slavičín – Vlára.

Kolik žáků máte ve třídě?

Máme momentálně 17 žáků.

Jaký druh postižení má dítě, u kterého probíhá Vaše asistentská činnost?

Je to chlapec, který je autista a má nějaké prvky ADHD a je epileptik.

Jak se připravujete na vyučovací hodiny, kdy to probíhá?

Já se nějak extra nepřipravuji. Chlapec zvládá látku docela dobře. Někdy má problém, když se učí něco nového, tak to potřebuje zvlášť ještě dovysvětlit, ale vyloženě nějaká příprava z hodiny na hodinu tam není.

Jak často se setkáváte s pedagogem na konzultaci hodin?

Kdykoliv. Kdykoliv potřebujeme, tak si povíme. Buď hned nebo to řešíme po skončení výuky nebo na konci dne.

Jak probíhá hodina a co od Vás učitel očekává v jednotlivých předmětech?

V matematice, tam to docela zvládá, pokud to není nové učivo. Když je nové, tak si ho беру s sebou a dovysvětluju mu třeba nějaké postupy. Najdeme vždycky, v čem dělá chybu. U něho je spíš takové, že nechce počítat, že to radši opíše od někoho. Nebo počká, až nadiktuje výsledek někdo ze spolužáků. Takže tam se musí dávat pozor, jestli to opravdu počítá, protože u něho nesedím. Sedí v první lavici, vedle teďka spolužačky. Dřív sedával sám a teď začal dost opisovat od ní. No a v češtině, tam taky. Spíš, když jsou ty samostatné úkoly, tak takový ten dohled, jestli tomu rozumí, ví, co má dělat. Protože třeba přečte zadání tak nějak ledabyly a dělá víceméně potom něco jiného. Místo toho, aby něco vypisoval, tak to v tom sešitě kroužkuje a tak. Ve výtvarce tam je samostatný, to ho baví. To on je tvořivý, ale někdy si dělá, co chce, že nedodrží vyloženě to zadání. A i když mu to různě vysvětlujeme, tak prostě přes to

nejede vlak, to si dělá svoje. Ale ve finále to má pěkné, jako je kreativní. V hudebce tam se nezapojuje, to vůbec. Ani nemá snahu.

Chystáte do hudební výchovy něco jiného, nad rámec toho dítěte?

Jako v hudební výchově konkrétně? Třeba, když jsme se učili noty, tak jsem si ho vzala stranou, prostě jsem se mu to snažila vysvětlit, že tady je linka, mezera, kde ty noty sedí a tak. Tak to asi nějak pochopil. Ale on to třeba pochopí v té škole, mu to jde, ale už mu chybí ta domácí příprava, takže on to v momentě hned všechno zapomene, než je další týden ta hudební výchova. Tam ta domácí příprava je skoro nulová.

A co předměty jako je vlastivěda a přírodověda?

To mu jde. To mu jde docela. Musí se zase připravit. Teď už v té čtvrté třídě tam to prostě si musí doma otevřít tu knížku, už to není na toho pamatováka.

Takže v přírodovědě spíše obcházíte po třídě, jste paní učitelce po ruce?

Tak to on vnímá. A tady v těch předmětech ani nepotřebuje nějakou pomoc. To se dá, to on poslouchá. Někdy, když teda máme tedy tady ty předměty na konci dne, tak je někdy takový unavený, ale vždycky ho tak proberu. „Vnímáš?“ Tak to je dobrý. On tak, co se týká učení nemá problém, spíš, co se týká chování.

Popište, jakým způsobem probíhá spolupráce s učitelem?

Vždycky se zeptám, co budeme dělat, co se bude probírat, co má v plánu. No a jsme domluvené tak, že když vidíme, že učivo nezvládá nebo potřebuje dopomoc, tak mně zavolá. Pojd', pojd' mu pomoci. Někdy to vidím i samozřejmě sama. Do toho sešitu mu samozřejmě nevidím. On sedí vepředu a já vzadu, takže vždycky na mě mrkne a já jdu.

Jaké je Vaše dosažené vzdělání pro vykonávání práce asistenta pedagoga?

Mám kurz na asistenta pedagoga.

Co bylo náplní tohoto kurzu?

V kurzu jsme měli speciální pedagogiku, to asi tak nejvíc, pak nějakou obecnou pedagogiku, takové to seznámení s tím, o co vlastně jde. A měli jsme vlastně ukončení zkouškou ústní a vypracování práce.

Kde Vaše vzdělání probíhalo nebo stále probíhá, pokud stále studujete. Jak dlouho nebo jak často?

Já jsem měla online kurz, protože byl Covid. Takže to fungovalo jako webináře. I ta zkouška byla online. Odpovídala jsem na kameru mikrofonem (smích). A práci jsme posílali v PDF, normálně na mail a potom nám osvědčení přišlo poštou zpátky (smích). Takže tak. A trval ten kurz, tuším, začínala jsem v lednu a duben, květen mi nějak došel certifikát. Už bylo po všem, Takže asi čtvrt roku to trvalo.

Obsahovalo Vaše vzdělání víc praxe nebo víc teorie?

Teorie. Praxi jsem vlastně měla, ano, tady ve škole. A tu jsem měla asi týden. Jelikož byl ten Covid, děti měly vlastně online výuku, takže jsem docházela tady do školy. Byli tady někteří žáci, kteří potřebovali pomoc přímo. Neseděli doma, seděli tady ve třídách. Tak tady jsem chodila na takové náslechy i pomáhat. Měla jsem tady třeba romského chlapce, který nějak z Anglie utekl. A nějak ten Covid, jak to tam bylo, já už si to přesně nepamatuju, ale zavírali prostě Anglii, nějak ty hranice. Tak oni z tama utekli v nějaké panice, že jako už se tam nikdy nedostanou zpátky k rodině z té Anglie, tak se vrátili sem. Tak to tady chvílku byl. Vypadalo to, že sem bude nastupovat, ale nakonec sem ani nenastoupil.

Myslíte si, že využíváte vědomostí a praxi z Vašeho vzdělání často a ve větší nebo menší míře i ve svém zaměstnání?

To asi ano. Já se vzdělávám pořád, takže to je tak pořád omýlené do kolečka.

Jaké knihy nebo publikace, články jste od toho kurzu naposledy přečetla?

Hmm, hodně. Jelikož pořád pokračuju, učím se, studuju vysokou školu teďka, sociální pedagogiku. Takže teď mám otevřenou knížku Respektovat a být respektován. Předtím to byla nějaká kniha o ADHD přímo.

Spolupracujete třeba i se speciálním pedagogem, s výchovným poradcem nebo jen s pedagogem ve třídě?

Ano, konzultujeme, když něco přijde.

Myslíte si, že Vaše vzdělání je dostačující popřípadě, kde vidíte mezery v porovnání s ostatními typy vzdělání ve stejném oboru?

Kurz určitě není dostačující. Právě proto jsem šla na vysokou školu. Takže po tom ukončení kurzu jsem si řekla jako to přece nejde, aby takto někdo jenom s kurzem šel mezi děti, protože to jsou zranitelné osoby. A tam je prostě potřeba hodně psychologie a tady tohoto, takže mně to přišlo hrozně málo.

Jaké používáte pomůcky?

Pomůcky konkrétně Ondra opravdu nepotřebuje, protože to učení docela zvládá. Tam stačí jenom dovysvětlit. A akorát měla jsem pomůcky na nějaké takové to dechové cvičení, protože on mívá záchvaty takové vzteku, teď už míň. Tak jsme měli takový dechový čtverec. A to si vlastně jezdil prstem po papíře a prodýchal se. Tam byly nějak takové frekvence jako nádech pět vteřin a výdech byl myslím delší a zadržet dech. Takže na takové dechové cvičení. Ale jinak vyloženě teď pomůcky takto nemá.

Setkáváte se s rodiči žáka? Popřípadě, jak často a kdy to probíhá?

Setkávám se s matkou, ta si ho totiž vyzvedává. Takže skoro každý den ji potkávám. Akorát maminka je taky nemocná, takže s ní je komunikace horší. Takže se bavíme s tatínkem. Buď komunikačním deníkem, anebo paní učitelka píše maily, telefonuje, takže tak se bavíme.

Co klima třídy? Jak ho ostatní děti ve třídě berou?

Zvykly si (smích). Tam musím říct, že si zvykli. Teď je to horší, protože nastává puberta, každý už má svůj názor, už si myslí svoje. Takže už to teďka hodně vnímám, že s ním nechtějí pracovat. Když pracují ve dvojicích, tak už takové ty obličejy hází. Nekomentují to, ale jde to poznat, že ho prostě neberou. On by potřeboval ještě nějakou hodinu výchovy (smích).

Příloha č. 5 Rozhovor č. 4 – Sára, doslovný přepis

Na jaké škole působíte?

Působím na Základní škole ve Slavičíně, sídliště Vlára.

Kolik žáků máte ve třídě?

Ve třídě máme dvacet žáků.

U jakého žáka probíhá Vaše asistentská činnost?

Je to žák, který má ADHD a je tam autismus. A je zařazen do 3. stupně pedagogické podpory bez individuálního vzdělávacího plánu.

Jak se připravujete na vyučovací hodiny, kdy to probíhá?

Většinou po skončení výuky si s paní učitelkou sedneme a domluvíme se jakoby, jak probíhal ten den, který byl a co bude potřeba na zítřek. Jestli mi připraví něco speciálního pro chlapce, anebo jestli třeba jí jako zastoupím a budu kontrolovat třeba žáky nebo co ona bude prostě potřebovat podle toho, jaké budou předměty další den.

Jak často se setkáváte s pedagogem na konzultaci hodin?

Sejdeme se každý den, jako vždycky po obědě. A to minimálně na dvacet minut, kdy si řekneme, co a jak.

Jak probíhá hodina a co od Vás učitel očekává?

Tak je to různé. V některých předmětech pomáhám vlastně tomu chlapci, u kterého jsem jako asistentka. Pomáhám mu vlastně s pochopením zadání nebo většinou on má problém i s rychlostí. Tak aby stíhal tempo ostatních spolužáků. A v některých předmětech zase jde za ním paní učitelka a já dohlédnu na ostatní žáky, jestli fungují tak jak mají. Co se týká výchov, tak tam úplně moc potřeba jakoby té asistence není. Možná jen u tělocvik, protože pohyb není úplně jeho silná stránka (smích). A třeba v angličtině, tam mají úplně jinou paní učitelku, tak jsem většinou jenom s ním, aby stíhal tempo výuky a pomáhám mu vlastně s tím, co ona po nich chce.

Jakým způsobem probíhá spolupráce s učitelem?

Tak většinou tím, že se jsme v daných hodinách, tak mi to paní učitelka řekne, co zrovna potřebuje. Že se rovnou domluvíme, že mi to ukáže nebo mám připravené od ní nějaké materiály. A většinou se na tom domlouváme právě po tom vyučování, co jako budeme chtít. Ale myslím si, že si rozumíme. Že jsme na sebe napojené, takže víme, kdy a co zrovna je zapotřebí udělat, aby to prospělo všem. A ne jenom tomu žákovi, který tu pomoc potřebuje.

Jaké je Vaše dosažené vzdělání pro vykonávání práce asistenta pedagoga?

Mám dokončenou střední pedagogickou školu, kterou jsem si dělala dálkově.

Kde Vaše vzdělání probíhalo? Jak dlouho trvalo a jak často?

Jo, takže studovala jsem dálkově dva roky na střední pedagogické škole v Obratani.

Obsahovalo Vaše vzdělání víc praxe nebo víc teorie?

My jsme tam za celou tu dobu studia, vlastně tím, že to bylo dálkově, tak jsme tam měli jako teorii. Ale pak byla teda povinná praxe týden ve školce a týden v družině, kde jsme byli.

Děláte i jiné aktivity mimo rozsah dítěte nebo co děláte jiného oproti ostatním žákům ve třídě?

Jo, chlapec má nějaké pomůcky po mé předchůdkyni, co už měl připravené. Třeba harmonogram, aby věděl hodiny, jak budou probíhat, kdy končí hodina, aby se mohl orientovat. A určitě, když vidím, že v některém předmětu potřeboval nebo mu něco nešlo, tak se podíváme, jestli je potřeba vyrobit nějakou pomůcku. Anebo pracujeme pomocí počítače, najdeme nějaké počítačové hry, co jsme našli, a které mu pomůžou.

Spolupracujete se speciálním pedagogem?

Se speciálním pedagogem jsme v kontaktu. Když jsem třeba potřebovala něco vědět, třeba i nějaké informace o té diagnóze nebo jak bych s chlapcem mohla líp spolupracovat, tak určitě je mi nápomocná. Ale jako žádné pravidelné schůzky nemáme.

Myslíte si, že využíváte vědomosti a praxi z Vašeho vzdělání často a ve větší nebo menší míře i ve svém zaměstnání?

Jako určitě z té praxe, jako když jsem byla týden ve školce, tak jsem sledovala, jak to tam probíhalo a fungovalo. A tím, že to byla Montessori školka, tak myslím, že některé ty nápady a pomůcky jsem mohla využít i pro chlapce. A hmmm, takže víc ta praxe mi pomáhá.

Myslíte si, že Vaše vzdělání je dostačující popřípadě, kde vidíte mezery v porovnání s ostatními typy vzdělání ve stejném oboru?

Tak myslím si, že určitě by bylo dobré dodělat si aspoň třeba na celoživotním vzdělávání speciální pedagogiku, protože je to vlastně pro každou tu diagnózu jiné. Je potřeba jiná dopomoc. Takže tam bych viděla tu možnost seberozvoje.

Jaké knihy nebo publikace, články jste od toho kurzu naposledy přečetla?

Jako četla jsem. Zrovna například knížku Respektovat a být respektován, anebo o Montessori pedagogice. Takže pořád se snažím číst nebo něco dělat a vzdělávat se. Zrovna teď i chodím na seminář o Montessori pedagogice.

Setkáváte se s rodiči žáka? Popřípadě jak často a kdy to probíhá?

Ano, komunikujeme. Máme speciální sešit, do kterého vlastně píšu třeba poznámky, pokud potřebuju něco po rodičích nebo to nefungovalo zrovna tak, jak mělo. Protože ho vlastně vždycky vyzvedávají z družiny, tak pokud je něco potřeba řešit aktuálně, tak jsem s nimi v dennodenním kontaktu a můžeme si tak říct, co zrovna oni potřebují nebo, co potřebuju já.

Příloha č. 6 Rozhovor č. 5 – Elena, doslovný přepis

Na jaké škole působíte?

Na Základní škole v Uherském Brodě Pod Vinohrady.

Kolik žáků máte ve třídě?

Dvacet

U jakého žáka probíhá Vaše asistentská činnost?

Tak jedná se o dvojjazyčného žáka, vlastně o dívku, která se přestěhovala z Holandska. Rodiče jsou na půl, matka je Češka a otec je Holanďan. A má i ségru a obě mluví pouze holandsky. Má asistenta, protože se potřebuje naučit česky.

Jak se připravujete na vyučovací hodiny, kdy to probíhá?

Používám učebnice češtiny především pro 1. stupeň, protože holka nemá základy. Takže začínáme něčím jednodušším. A především jsem s ní sama ve třídě, kromě teda předmětů jako je matematika a různé výchovy, kde býváme spolu s ostatními žáky, kde hodinu vede učitel. Jinak jsem se žákyní sama a vlastně učím ji česky podle učebnice češtiny a podle nějakých cizojazyčných učebnic, vlastně učebnice češtiny pro cizince, plus další pomůcky. Samozřejmě na internetu je hromada webových stránek jako „Učíme se česky, Učíme matiku“, kde je hodně cvičení, které ji pomáhají.

Jak často se setkáváte s pedagogem na konzultaci hodin?

Víceméně dennodenně, protože s její třídní jsem každý den v kontaktu. Sedíme spolu v kabinetě.

Jak probíhá hodina a co od Vás učitel očekává?

Jo, tak jak jsem řekla. Víceméně s ní docházím do matematiky a výchov, popřípadě když učitel potřebuje, tak jsem s ním ve třídě. Je to složité, protože žákyně musí nejprve pochopit češtinu a poté vlastně specifická slova. Jinak výuka například v matematice probíhá tak, že učitel mi dá předem látku, která se bude probírat. Já ji to přeložím a poté dovysvětluju. V hodině ji to dovysvětluju, popřípadě cokoliv aktuálního se děje, tak ji překládám a asi tak.

Jaké je Vaše dosažené vzdělání pro vykonávání práce asistenta pedagoga?

Moje dosažené vzdělání je magistr, ale na asistenta pedagoga mám pouze tři měsíční kurz.

Kde Vaše vzdělání probíhalo? Jak dlouho nebo jak často?

Jo, tak tři měsíce online přes agenturu Schola servis a často? Hmmm, no, když to shrnu, tak plus mínus jednou týdně nebo jednou za dva týdny.

Obsahovalo Vaše vzdělání víc praxe nebo víc teorie?

Hmm, bylo to vlastně osmdesát hodin teorie a čtyřicet hodin praxe. Měla jsem i praxi ve zvláštní škole ve Zlíně.

A co bylo náplní kurzu?

Vlastně představení práce asistenta, rozdělení na pedagogickou činnost. Nebo pedagogika, psychologie. Pak ta praxe.

Myslíte si, že využíváte vědomosti a praxi z Vašeho vzdělání často a ve větší nebo menší míře i ve svém zaměstnání?

Hmm, to je dobrá otázka. Jo, určitě se odtud dá použít hodně, ale ne v takové míře, v jaké jsme se učili. Přece jen ke každému žákovi je individuální přístup, takže tu cestu si stejně musíte ten asistent najít k žákovi sám. Ale samozřejmě ano, ty teorie se tam aplikují, bez toho to nejde. Ale asi ne v takové míře nebo ne tolik, co jsme se učili.

Myslíte si, že Vaše vzdělání je dostačující popřípadě, kde vidíte mezery v porovnání s ostatními typy vzdělání ve stejném oboru?

No, jelikož si myslím, že když mám magistra, tak jsem prošla nějakou výchovou. Sice to nebylo vyloženě pedagogické vzdělání, ale tak obecně, to, co jsem studovala i tam jsme se učili, jak pracovat s dětmi. Takže i to mi pomohlo. Ale myslím si, že samotný kurz asistenta pedagoga není úplně dostačující.

Jak spolupracujete se speciálním pedagogem nebo, zda vůbec se speciálním pedagogem nebo s výchovným poradcem spolupracujete?

Nespolupracuju, ne.

Jaké pomůcky používáte nebo, kde je pořizujete?

Hmm, jelikož mám za úkol hlavně učit češtinu, tak mám k dispozici tablet, kde mám překladač, který je užitečný. A kde si popřípadě, když je nedorozumění překladu, tak používám obrázky na Googlu. Další pomůcky jsou hlavně učebnice a nějaké výukové programy. Ale to je spíše na webových stránkách. No, jinak není těch pomůcek moc.

Jaké knihy nebo publikace, články jste od toho kurzu naposledy přečetla?

Co se týče asistenta pedagoga? Mám jednu. Přečetla jsem knihu s názvem Asistent pedagoga, profese utvářená v dialogu od Vandy Hájkové a kolektivu.

Setkáváte se s rodiči žáka? Popřípadě, jak často a kdy to probíhá?

Jelikož jsem ve škole teprve tři měsíce, tak teprve třídní schůzky budou a budu se potkávat pouze s maminkou žákyně.

Takže teď se osobně nepotkáváte?

Nene, vlastně jsme si jenom volali, co si mají doplnit a posílala jsem ji nějaké materiály, co si mají doplnit.